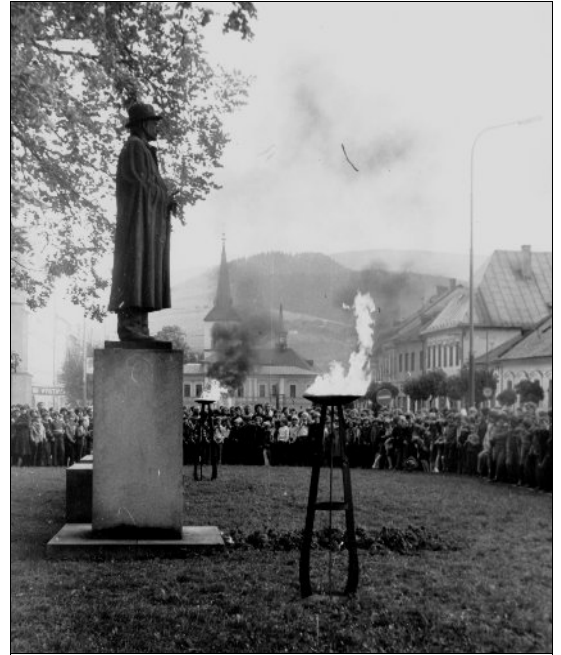

57

HVIEZDOSLAVOV KUBÍN

Priateľ knižnice 2/2011

Od roku 2009 vydáva:

Oravská knižnica Antona Habovštiaka v Dolnom Kubíne

Adresa: S. Nováka 1763/2

026 80 Dolný Kubín

Vychádza: dvakrát ročne
Zostavovateľ a zodpovedný redaktor: Peter Huba
Zápis v evidencii Ministerstva kultúry SR pod číslom:
EV 2938/09
ISSN 1337-9534

Z obsahu:

Martin Hattala 3
Dlhá cesta k národu a jazyku 10
Dve strany jednej mince 12
Desaťročie 2001-2010 – vstup do nového milénia 16
Mikroprojekty nie sú mikro 18
Projekty slovensko-poľskej cezhraničnej spolupráce 22
Darujme si kúsok historických tradícií 24
Z každého rožka troška 26
Kniha Oravy 2010 30
Literárne kluby Slovenska sa stretli v Oravskej knižnici 31
Literárny klub Fontána 32
V škole (ukážka z novej knihy) 35
60 Oravská knižnica Antona Habovštiaka v Dolnom Kubíne 38

V národnooslobodzovacom hnutí Slovákov v 18. a 19. storočí bola rozhodujúcou ideou snaha o etablovanie spisovného slovenského jazyka.

Je pozoruhodné, ako v celom zložitom období troch etáp tohto diania rozhodujúcu úlohu hrali oravskí rodáci Anton Bernolák, Martin Hamuljak, Ctihoh Zoch, Ján Herkeľ, Martin Hattala, Andrej Radlinský, Vavrinec Čaplovič a mnohí ďalší.

V dnešnej dobe, keď nepochopiteľne na častiach územia našej zvrchovanej republiky sa musíme domáhať platnosti používania slovenčiny, je osobitne zahodno vzdať hold a vďaka významnému mužovi, oravskému rodákovi, filológovi a kňazovi, profesorovi Karlovej univerzity v Prahe, kodifikátorovi spisovnej slovenčiny, Martinovi Hattalovi. On dokázal pre náš národ uskutočniť závažný historický čin kodifikovania tak, že našiel vzácny kompromis medzi odbornými názormi takých veľkých slovenských osobností, akými bezosporu boli na jednej strane Oravčan Anton Bernolák so svojimi druhmi a západoslovenčinou a na druhej strane nikto iný ako velikán Ľudovít Štúr so svojimi nasledovníkmi a stredoslovenčinou. Hattala dokázal uspieť proti snahám takej veľkej osobnosti, akú predstavoval Ján Kollár.

MUDr. Vendelín Ťažandlák, CSc.

Vydané v spolupráci s Miestnym odborom Matice slovenskej v Dolnom Kubíne

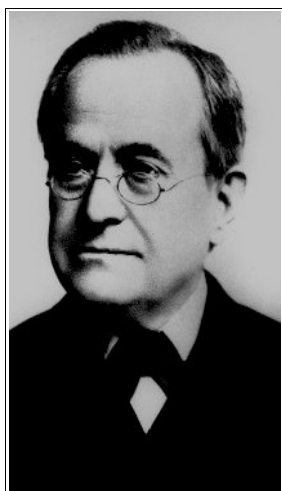
Martin Hattala

* 4. 11. 1821 Trstená

† 11. 12. 1903 Praha

univerzitný profesor, jazykovedec

Poznámky k portréту

1850 – dočasný učiteľ slovenskej reči na gymnáziu a na reálnej škole v Bratislave, kde pôsobil 4 roky. Tam napísal: latinský spis Gramatika slovenčiny, učebnicu češtiny a slovenčiny na základe prekladania do nemčiny a naopak, Krátka mluvnica slovenská, Oprava posúdenia mojej mluvnice. Venoval sa málo skúmanej oblasti – hláskosloviu. Zvukoslovie považoval za základ celej formálnej gramatiky a rozumného jazykospytu vôbec. Na základe tejto práce bol oslobodený od predpísaných skúšok učiteľskej spôsobilosti. Ministerstvo kultúry a vyučovanie vo Viedni malo záujem, aby sa Hattala dostal na Karlovu univerzitu. V roku 1854 bol menovaný za mimoriadneho profesora slovenskej filológie na Karlovej univerzite a neskôr i za člena skúšobnej komisie pre učiteľstvo na gymnáziách. Habilitoval sa prácou „Zvukosloví jazyka staro i novo – českého a slovenského“.

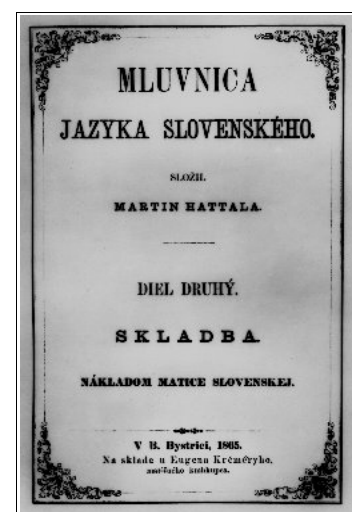
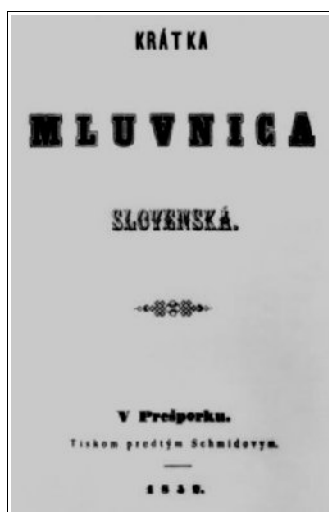
Do práce na univerzite nastúpil úspešne, v jazykovede bol svoj, s vlastným názorom, štúdie a články čítaval v Kráľovskej českej spoločnosti náuk, uverejňoval ich v časopise Království českého, neskôr vychádzali ako samostatné tlače. Istý zlom priniesla jeho „Skladba jazyka českého“ (1855), ktorú kritici a K. J. Erben odmietli. Hattala nastúpil cestu polemik.

Čo mu vytýkali: užívanie germanizmov, formu výkladu jazyka, štýlu, čiže nie podstatu diel. Preto ostro reagoval na kritiku prostredníctvom osobitne vydanej brožúry „Obrana skladby prof. Martina Hattalu proti pánu J. Frantovi Šumavskému a proti jakémusi pánu sepsaná jim samým.“

O Hattalovi píšú, že bol málo tolerantný k názorom iných, ba aj povýšenecký a nedotklivý. Množiaci sa útoky a kritika mu znepríjemňovali život. Nie že by nebol doceňovaný. Spôsobili to aj jeho osobné vlastnosti i vzťah Čechov k Slovákom v Prahe.

Spis „Skladba,“ proti ktorému bolo toľko kritiky, Hattala zaradil neskôr s malými zmenami do ďalšej napísanej práce „Srovnací mluvnice jazyka českého a slovenského“ (1867), ktorá aj dnes prekvapuje modernosťou skladby, pojmovým chápaním a pozorovacím talentom. Odráža úroveň jazykovedy v polovici minulého storočia. Jeho Krátka mluvnica slovenská, takzvaná opravená „slovenčina“ sa v praxi osvedčila, mala úspech.

Potom mu vyšla ďalšia kniha, druhý diel skladby „Mluvnice jazyka slovenského“ (nákladom Matice slovenskej 1865). Vychádzal z potreby obohatiť rozvíjajúci sa slovenský jazyk jemne odlišným súborom syntetických prostriedkov. Zámer mu vyšiel, v celej práci sa prejavil ako originálny

V roku 1852 vyšla Krátka mluvnica slovenská a v 60-tych rokoch Mluvnica jazyka slovenského I, II

bádateľ, predbehnúc Štúra i Bernoláka a svojich rovesníkov, ktorí okrajovo spracovali skladbu, podobne ako on sám to urobil predtým vo svojej latinsky písanej gramatike a Krátkej mluvnici slovenskej. Zaoberal sa ešte skúmaním spoluhlások, obraňoval falzifikáty rukopisov kráľovedvorského a zelenohorského.

Oprašoval pasáže zo svojich starších spisov vo svojich novších prácach. Považovali ho za brzdiaceho činiteľa vo vývoji jazykovedy v Čechách. Napriek tomu bol dobrým špecialistom a ako riadny profesor rozhodujúcim činiteľom. Za pobytu v Prahe bol súdený skôr ako poznaný. Nahnevané ustavičné polemiky smerovali k ozdraveniu a zvedčeniu jazykovedy, ale bolo v nich veľa osobného, nedotklivého. So zápalom jemu vlastným prudko napádal protivníkov. Pri obrane svojich diel a v polemikách sa zamerával nie na celok, ale na jednotlivosti.

Meno Hattala spájame s Bernolákom a Štúrom. Jeho zásahy do bernolákovčiny a Štúrovho pravopisu:

Tento čin mal veľký kultúrno – historický a politický význam. S bernolákovčinou sa nestotožňoval pre jej okrajový slovenský základ.

Proti štúrovským i bernolákovým pravopisným zásadám mal výhradu, že porušovali tradičný slovenský i domáci pravopisný úzus – neprihliadali na historický vývin jazyka.

Pravopis a hláskoslovie neboli jeho jediným záujmom. V skladbe dosiahol alebo aj presiahol európsky priemer. Napriek vedeckej samostatnosti dbal, aby vedecké závery staval na dobrých dokladoch, ukážkach z reprezentatívnych diel.

Ako hodnotí v slovníku Hattalove zásluhy F. B. Květ:

Hodnotí Hattalove zásluhy o jazykové vyučovanie a na tú dobu nevšedné didaktické schopnosti. Sám Hattala, keď myslel na učiteľov a žiakov, vyslovil približne toto stanovisko:

„V skladbe som sa snažil predovšetkým žiakom vyhovieť, ale i potrebám cteného učiteľstva. Mne, rozsiahlejšie píšúcemu stálo na mysli, že v učiteľstve je viac takých, ktorí látku dokážu skrátiť ako rozšíriť.“ Zomrel v Prahe 11. decembra 1903 ako univerzitný profesor vo výslužbe. Mal v povahe rysy, ktoré mu komplikovali život, ani jeho práca nebola bez chýb, ale stála za ňou osobnosť bojovná, naozajstná.

Spracovala: Otilia Štepitová (1995)

Poznámky k portréту II

Oddávna sa u nás pokúšali vzdelaní Slováci obrátiť pozornosť na jazyk a kultúru, ktoré mohli napomôcť ku vzniku národnosti. Slovenská národnosť po celý stredovek nemala podmienky, aby sa na svojom starodávnom území medzi Dunajom a Tatrami zjednotila a spojila v také spoločenstvo, ktoré by si vytvorilo samostatný spisovný jazyk.

Predkovia Slovákov používali alebo medzinárodný kultúrny jazyk latinský alebo iný slovanský jazyk. Najprv jazyk starosloviensky vo Veľkomoravskej ríši. Slováci si ponechali aj spoločné meno Slovanov, obmenené len príponou.

Potom to bola blízka a zrozumiteľná čeština za vlády Jána Jiskru a s príchodom reformácie.

Pokusy uviesť do literatúry slovenčinu boli až do polovice 18. storočia – najprv východoslovenského, potom západoslovenského typu. Bernolákov pokus mal väčší dosah, lebo sa zakladal na kultúrnej západoslovenčine. Bernolákov slovenčina sa nestala národným spisovným jazykom, lebo bola tesne spojená s feudálnym a cirkevným zriadením a spoločnosť si už vytvárala novú spoločenskú vrstvu. Pri spisovnej češtine ostali evanjelici.

Ján Kollár a Pavol Jozef Šafárik sa pokúšali prispôbiť češtinu slovenčine pre písomné prejavy určené širším vrstvám obyvateľov. S rastúcim maďarským nacionalizmom ožili snahy po osobitnom spisovnom jazyku.

Z minulosti sa tradovalo, že najzachovalejšia a najrozšírenejšia je stredná slovenčina. Týmto jazykom hovorilo uvedomelé zemianstvo, meštianstvo – i vzdelanci, v tomto jazyku vytvorenú poéziu a celú ľudovú slovesnosť mladí literáti obdivovali a napodobňovali, a tak v tomto jazyku sa konečne začali vydávať prvé moderné slovenské noviny. V Slovenských národných novinách a v ich prílohe Orol tatránski od roku 1845 tlmočníkom mladej slovenskej generácie sa stal Ľudovít Štúr.

Cieľom štúrovskej slovenčiny bolo získať pre národné hnutie drobné zemanstvo, ktoré malo viesť slovenskú pospolitosť politicky, ako to robili Maďari.

Druhým cieľom bolo slovenčinou a osvetou prebudiť slovenský ľud k vyššiemu kultúrnemu a politickému životu. S niektorými Štúrovými návrhmi viacerí nesúhlasili.

Príklady:

- Mäkké spoluhlásky všade označovať mäkčeňom
- Odstrániť - Y –
- Dvojhlásky písať ja, je, uo
- Štúrovska slovenčina nemala ľ
- Tvaroslovné koncovky: vysvedčenja, nárečja slovenskuo, dobrjeho, peknjeho, robiu, mau

Do tejto atmosféry zasiahol Martin Hattala.

Martin Hattala sa narodil 4. 11. 1821 v Trstenej. Otec Hatala s jedným t vo výťahu z matriky, matka Alžbeta Moleková – Elizabeth Molek. Podľa nemecky písaného vlastného životopisu prvé vzdelanie dostal doma u otca, keďže bol slabého tela. Otec zastával viaceré funkcie v správe mestečka. Do normálky u františkánov v Trstenej začal chodiť až v 10. rokoch. Tam skončil aj prvú triedu gymnázia ako prvý eminent – prvý žiak v triede. Ostatných 5 tried gymnázia študoval Jászberényi, Félegyháze a v Subotici, kde sa naučil maďarsky a srbsky, hoci vyučovacou rečou bola vtedy latinčina.

Chcel sa stať profesorom, ale na ďalšie štúdiá bolo treba peniaze. Ako nezemanský syn volil cestu väčšiny vzdelaných chlapcov z Oravy: štúdium teológie, kde náklady hradila cirkev.

Bol prijatý na konkurz v Ostrihome a dostal sa do prešporského prípravného seminára. Tam študoval predovšetkým gréčtinu, francúzštinu a nemčinu. Takzvanú logiku a fyziku študoval v Trnave, kde prišiel 21-ročný v školskom roku 1842/1843 a 1843/1844. Mal výborný prospech, vynikal v maďarčine, skončil ako prvý, eminent. Do priezviska si vložil druhé t.

V Trnave si už všímal svoj materinský jazyk, keď sa začal cítiť Slovanom. Ako vynikajúci študent sa dostal do Viedne na Pázmaneum, kde študoval teológiu. Boli tam aj študenti z Južoslávie, Ukrajinci, Poliaci, ktorí sa zaoberali aj štúdiom porovnávacej jazykovedy. Hattala sa k nim pripojil.

Martin Hattala sa narodil v Trstenej 4. 11. 1821.

Na fotografiách mestečko Trstená koncom 19. storočia

Tak sa zoznámil tiež s prácami nemeckých jazykovedcov. V 3. ročníku svojich teologických štúdií napísal po latinsky tvaroslovie slovenského jazyka.

Že už vtedy bol národne uvedomelý, svedčí, že sa zúčastnil na 4. valnom zhromaždení Tatrína v Čachticiach 10. 8. 1847. V zápisnici sa uvádza jeho meno (pazmanétu) hneď za menom Ondreja Radlinského, katolíckeho kaplána v B. Štiavnici. Na tomto mieste môžeme spomenúť, že keď Hattala skončil teologické štúdiá, prežil prázdniny u kubínskeho rodáka Ondreja Radlinského, kaplána Štiavnického. Medzi Oravcami vždy bola súdržnosť. Na uvedenom valnom zhromaždení vymenovali jazykospytný výbor, ktorý sa mal zaoberať spornými otázkami. Členmi výboru boli: Ondrej Caban, Eugen Gerometta, Jozef Ščasny, Ctiboh Cochius, Bohdan Hroboň, Martin Hattala.

Ešte ako vysokoškolák napísal posudok spisu M. M. Hodžu Epigenes slovenicus (Potomok slovenský) v prílohe Štúrových Slovenských národných novín. Súhlasil s Hodžom, že Štúr nedokázal presvedčiť Čechov, že len vo svojom nárečí sa môžu vyvinúť a život svoj vystaviť, ani bernolákovcov, že by reč bola najslovenskejšia, najčistejšia, najrozšírenejšia. Podpísal sa: Martin spod Babej hori.

Hattala mal bližšie k Hodžovi ako ku Štúrovi. Do svojej krátkej mluvnice napríklad zahrnul Hodžove jazykové návrhy:

- Zachovať ä, y, dvojhlásky, rozlíšenie l – ľ, písanie d, t, n, l bez mäkčeňa pred e, i, í, ie, ia.

Možno to bolo tým, že Štúr a Hattala mali niečo spoločné v povahe.

V revolučných rokoch 1848/1849 končil štúdiá. Vysvätili ho 12. decembra 1848 v Ostrihome. Neskôr bol kaplánom na Bzovíku pri Krupine – do októbra 1849, potom v Hodruši pri Banskej Štiavnici. Tam pokračoval v jazykových štúdiách, literárne styky mal s Jánom Palárikom, osobné s O. Radlinským.

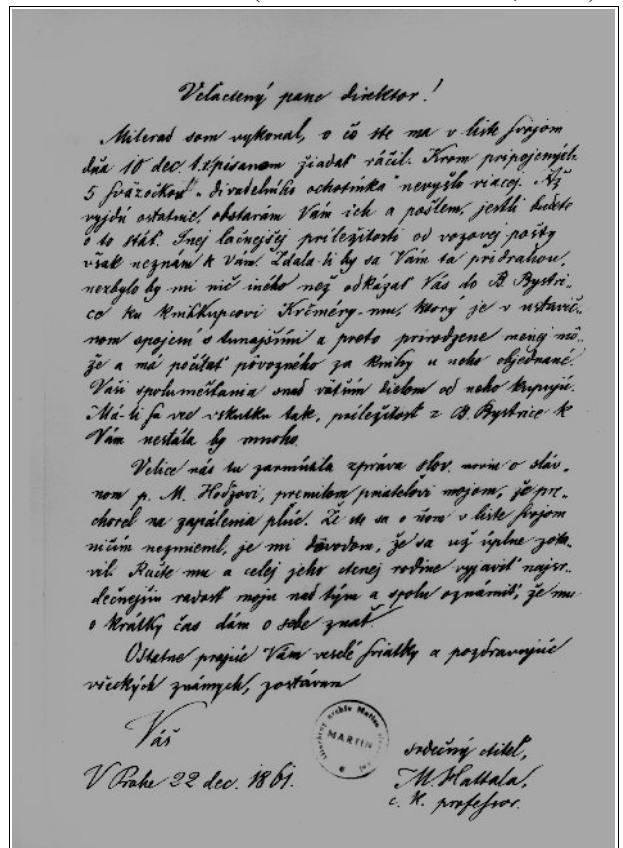
Vtedy Radlinský vydal v B. Štiavnici svoje Poklady kazateľského rečníctva (I. A II. zv. roku 1848, 1849) v takzvanej opravenej slovenčine podľa zásad Hodžových a Hattalových. Tam Hattala vyskúšal svoje gramatické zásady v literárnej praxi prv, než ich uverejnil v knihe. Radlinského kázne v tom čase používala väčšina katolíckych kňazov. Po formálnej, obsahovej i jazykovej stránke to boli naozajstné poklady. Vďaka nim sa nepomaďarčilo nielen kňazstvo, ani obyvateľstvo.

Od 4. 12. 1850 pôsobil na bratislavskom katolíckom lýceu a potom na mestskom reálnom gymnáziu ako dočasný učiteľ českého a slovenského jazyka. Snažil sa, aby za vedeckú prácu dosiahol dišpenz od predpísaných skúšok učiteľskej spôsobilosti. Poznávam, že za každú skúšku bolo treba platiť.

Rozhodol sa spracovať zanedbaný odbor jazykovedy – hláskoslovie, a to metódou, ktorú si osvojil u popredných vtedajších jazykovedcov. Prácu dokončil v roku 1853 a predložil ju ministerstvu vo Viedni. Dostala sa do rúk P. J. Šafárika, ktorý ju priaznivo prijal a odporúčal ho na pražskú katedru slovanskej filológie. Ministerstvo ho vyzvalo, aby šiel ďalej študovať do Prahy, aby sa tam habilitoval z odboru slovanskej filológie.

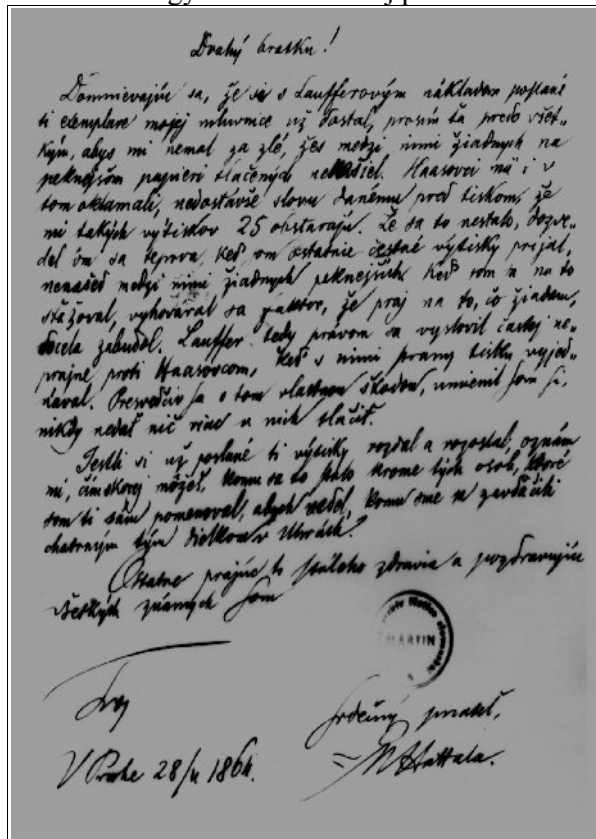
Na viedenskom ministerstve mal priaznivcov, lebo sa aktívne podieľal na tvorbe učebníc ako autor alebo posudzovateľ gramatík, čítaniek a šlabikárov. Okrem Šafárika to bol jeho zať, úradník ministerstva a vtedajší školský inšpektor. Vysoko hodnotili Hattalove zásluhy o jazykové vyučovanie a na tú dobu nevšedné didaktické schopnosti.

Ale celkove sa nemal dobre. Na pobyt v Prahe si musel požičať peniaze od slovenských priateľov. Už ako kandidát

List Martina Hattalu Jánovi Drahotinovi Makovickému. Dokumentuje srdečný vzťah Hattalu k M. M. Hodžovi

docentúry mal rôzne prekážky, ktoré mu kládli iní uchádzači o katedru. Ale z vládnych miest mal stále podporu. 8. 8. 1854 sa stal mimoriadnym profesorom slovanskej filológie na KU a neskôr členom skúšobnej komisie pre učiteľstvo na gymnáziách. Bol aj profesorom Jaroslava Vlčka.

Svoje štúdie a články čítaval v Kráľovskej českej spoločnosti náuk a uverejňoval v Časopise českého Museumu. Vychádzali mu aj ako brožúry samostatne.

V roku 1855 ho čakala veľká polemika, keď vydal Skladbu jazyka českého. V roku 1858 zas obhajoval podvrhnuté pamiatky českej literatúry rukopisy kráľovedvorský a zelenohorský. Na svojom stanovisku trval až do konca.

Podobne ako Bernolák sa v robote zodral. Začiatkom roku 1861 začal vykašľovať krv. Neprestal pracovať, ďalej učil, zúčastňoval sa na tvorbe učebníc pre české a slovenské školy.

Za riadneho profesora univerzity bol menovaný v máji.

Z tohto obdobia je jeho list Pavlovi Dobšinskému (30. 6. 1861):

„Lúto mi je srdečne, že Vám ani dopisy do Sokola (časopis) nemôžem byť na pomoci, nesmejúc od 15. února, v ktorom som krv plúť počal, tak pilne pracovať, jako bych musel, aby sa z výrobkov mojich i do Sokola dačo dostať mohlo. I to, že posial' do školy chodím, deje sa proti rade lekára, podľa ktorej som už dávno mal byť dakde na salaši alebo aspoň v horách, kde veje povetrie neduhom prsným prospěšné. Oznamujúc Vám to, prosím Vás, aby ste o stave mojom ničoho nedali do Sokola, aby sa staručká matka moja o ňom nedozvedela od iného než odo mňa samého, keď ju nastávajúce prázdniny navštívim. Kebych vedel, že v okolí Sklených Teplíc alebo Vyhieň dostať žinčice, najradšej bych sa tam po návšteve matky do konca prázdnin utiahol a hladel sa zotaviť.“

Potom vo februári 1862 už naplno prepukla vážna pľúcna choroba. Na radu lekárov tú zimu strávil v Dubrovniku.

List Martina Hattala Jozefovi Viktorinovi ohľadom distribúcie jeho gramatiky z roku 1864

Pravdepodobne až do profesúry mal finančné ťažkosti. Nevieť ani, či ako jediný syn mohol podporovať svoju matku.

Bol to človek hrdý – iným sa mohol zdať autoritatívny, trpel domienkou, že ani doma ani v Prahe nie je docenený. Otrávený chorobou a záľahou práce dostával sa do polemík s hocikým a za hocičo.

Ťažko niesol, že proti jeho názorom v jazykovede má výhrady práve jeho žiak Samo Czambel.

Hattala v týchto časoch plnil neoficiálne funkciu slovenského kultúrneho ataše v Prahe. Vo svojich prácach sa opieral o jazykovedné práce nemecké, poľské, ukrajinské, české a preukázal v nich až udivujúcu znalosť súdobej literatúry.

Stal sa členom Českej akadémie vied a umenia, rytier rudého rádu sv. Anny II. triedy, člen akadémie v Petrohrade, Ríme a Záhrebe.

Do dôchodku odišiel až v roku 1891. Ale ostal v Prahe.

Osobný život? Vieme o ňom málo. Žil v Prahe skromne, ale jeho pražský byt sa stal útlkom pre oravských študentov, ktorí študovali v Prahe na KU. Častými hosťami v ňom boli Nádaši – Jégé, M. Bencúr, Albert Škarvan, Ján Smetanay – Kalina, Štefan Furdek, Ferko Skyčák. Celý svoj majetok venoval chudobným študentom. Vyštudoval ich 11.

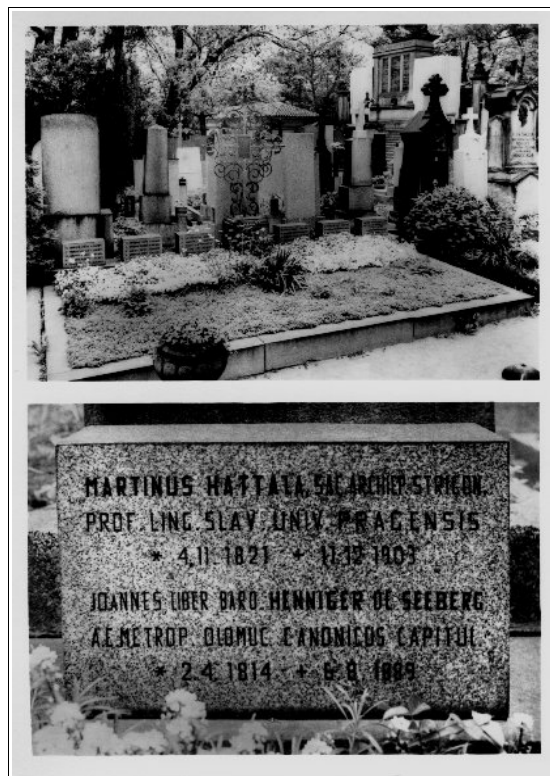
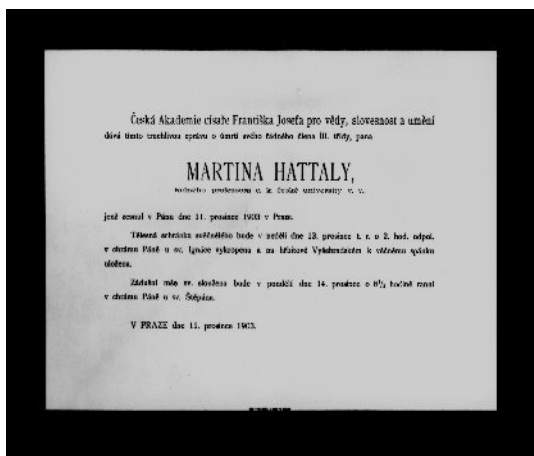
Trstenú posledný raz navštívil v roku 1898.

Zomrel 11. 12. 1903. Pohreb mal 13. decembra v kostole sv. Ignáca na Karlovom námestí. Na pohrebe sa zúčastnil príbuzný z Trstenej Štefan Šulc. Hattala mu bol ujčekom.

Svetozár Hurban Vajanský v národných novinách napísal:

„Spi ticho, sladko v skale Vyšehradu, vedz, nevymla ešte vďačná pamäť, reč milujúcich ešte žijú zraky, v nichž nedarmo sa láme svetlo v hranách brúsených Tebou. Tvoja slávna záveť dedičov nájde, Tvoje meno hromom ozve sa v bralách Tatier chladných, až roztopí ich večné lady.“

V Trstenej jeho meno nesie jedna ulica a na jednom dome je pamätná tabuľa. V roku 1970 pri storočnici trstenského gymnázia dostala škola jeho meno. Aj v Dolnom Kubíne máme jeho ulicu. Láskaovo ju voláme Hataľka.

Spracovala: **Otília Štepitová** (2011)

Pramene: Eugen Jóna - Martin Hattala a spisovná slovenčina, Matica slovenská. Martin 1961

PhDr. J. Urban – 160. výročie narodenia Martina Hattalu, Orava 1981 – č. 43.

J. Dudáš - J. Janek: Literárno – kultúrny cestopis Oravy, Peter Huba, Dolný Kubín 2002.

Tabuľa umiestnená na dome, ktorý bol postavený na mieste rodného domu Martina Hattalu v Trstenej

Martin Hattala

KRÁTKA MLUVNICA SLOVENSKÁ 1852 Časť úvodu

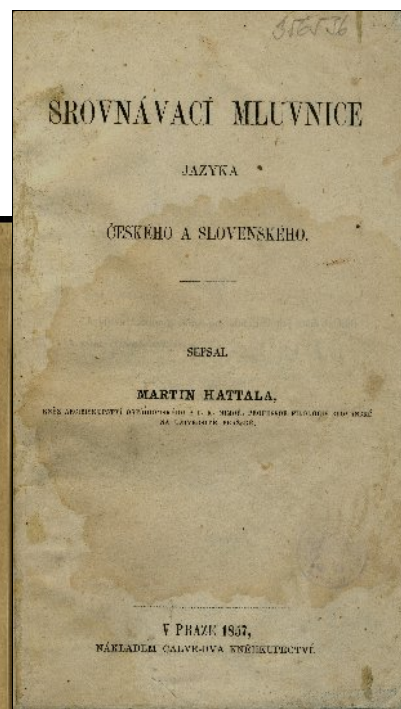
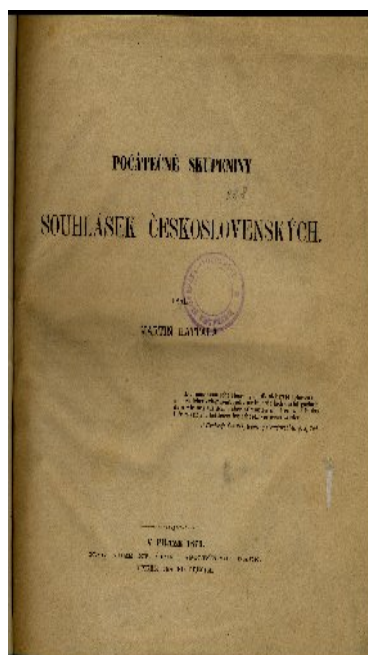
Predmluva.

Radosť, ktorá sa na chýr o ujednotajnení sa našom ohľadom na správny jazyk po krásnych krajoch Slovenska a po srdcach drahých rodákov našich, túžbou po jednote docela prejatých rychlosťou blesku roznesla a výsledok hlasovania o pravopise sl. správou „Cyrilla a Methoda“ uverejnený je nám najmilšou a najvzácnjšou odplatou za úprimné namáhania naše v prospechu jednoty literárnej na Slovensku podniknuté, i spoľahlivým a bezpečným rukojemstvom toho, že sa o zásady, na ktorých sme sa v priateľskej porade spoločne a jednotomyseľne usnesli, jako melké vlny o tuhú skalú rozrazia ďalšie hádky o litery, a že sa po dlhotrvanlivom síce, ale prirodzenom, bo k vývinu každej veci a myšlienky vôbec nevyhnutne potrebnom boji už raz dostaneme do chrámu túžebne žiadaného pokoja a jednoty. Čo aby sa tým skorej a istejšej stalo, za dobré sme uznali prítomnú, podľa spomenutých zásad vypracovanú krátku mluvnicu na svetlo vydať, osvedčujúc sa pri tom verejne, že nám z nasledujúcich dvoch predúležitých príčin nikdy ani na um neprišlo, oproti Vysokej vláde pre uvedenia Čestiny do škôl slovenských v odpor sa postaviť, a síce:

1, Čoby Slováci v čas uvedenia Čestiny do škôl aj boli bývali strany pravopisu sjednotení, predcaby pre nedostatok školských kníh slovenských nebolo bývalo možné inšie, jako alebo slovenčine najbližšiu Čestinu alebo inú neslovanskú reč školskými knihami zaopatrenú do škôl na Slovensku uviesť. A keď Vys. vláda to prvé urobila, ktorý zdravého rozumu a čistého srdca človek by jej to môhol a smel za zlé pokladať?

2, Za našich časov sa od každého, vzdelaným sa zvať chcejúceho Slovana právom očakáva, aby krom svojej materčiny aspoň jedno slovanské nárečie dokonale rozumel. Uvedením Čestiny do škôl z príležitostnej, pod 1. uvedenej príčiny Vys. vláda dáva príležitosť Slovákom, s jedným Slovenčine najbližším, bohatú literatúru majúcim a na slovensku dlhé časy užívaným nárečím slovanským dokonale sa oboznámiť. Čo je zase dostatočnou pohnútkou k spokojenosti s tým, čo Vys. vláda o vyučovacej reči na Slovensku posiaľ ustanovila.

Jediné, čo od Vys. vlády na ten čas s dôverou očakávame, je to, že na Slovenčinu v školách slovenských podľa ustanovenia v Entwurfe der Organisation der Gymnasien na str. 152 stojaceho: Für die Slowaken in Ungarn kann im Allgemeinen das für die böhmen gesagte gelten. Die durch die Natur der slowakischen Mundart...

Titulné strany ďalších kníh, ktorých autorom je Martin Hattala

DLHÁ CESTA k národu a jazyku

O Slovákoch sa dlho písalo a hovorilo, že nie sú národom, lebo nemajú svoje národné dejiny a vlastných kráľov. Dejiny samozrejme mali, len sa k nim nehlásili, nevzali si z nich svoj podiel, ako to urobili iné národy.

A že nemali svojich kráľov? Karol IV. bol Nemec a Česi sa k nemu hlásia. Eudovít Veľký bol Francúz, ktorý zomrel v Trnave, ale pre Maďarov je to najvýznamnejší uhorský kráľ.

Nijaký kráľ nemyslel úzkoprsu promaďarsky. Slováci tu žili odnepamäti, kým Maďari, Nemci, Srbi, Rumuni sem iba prišli.

Vo vojenskom tábore na dolnom Hrone naši vojvodcovia Poznan a Hunt pasovali knieža Štefana za rytiera a boli členmi jeho osobnej stráže. Príslušníci arpádovskej dynastie, vrátane Štefana I., sídlili v Nitre. Belo IV. a Ľudovít I. sa zaslúžili o rozvoj slovenských miest. Karol Róbert z Anjou zreformoval naše hospodárstvo (razenie dukátov v Kremnici, ťažba rúd a drahých kovov). Matej Korvín založil v Bratislave univerzitu. Počas tureckej nadvlády v 16. a 17. storočí si Slováci posilnili svoje postavenie, identitu, súdržnosť. Boli to slovenské opevnené hrady a mestá, ktoré tvorili najdôležitejšiu protitureckú obranu, obrannú líniu celej Európy. Nie dynastia Habsburgovcov, to obeť slovenského ľudu sú najväčším vkladom do vtedajšej európskej obrany: vysoké dane, vydržiavanie armády, výstavba opevnení, plienenie, vraždenie, odvlčenie ľudí do Osmanskej ríše.

Turecké nebezpečenstvo tu ovplyvnilo aj charakter dopravy. Trasa Bratislava – Košice išla severom, čo poznamenáva krajinu dodnes. Stredoveké banské mestá sa stali najväčším producentom a vývozcom medi na svete.

Vďaka Márii Terézii sme získali od Poľska spišské mestá. Reformy Jozefa II. uľahčili vznik národného obrodzenia.

Na veľkom európskom národnouvedomovacom procese sme sa aktívne zúčastnili aj my.

Zjednocujúcu úlohu pri prebúdzaní národa mal jazyk. Bernolákovčina ako projekt na dosiahnutie tohto cieľa stroskotal. Reč, ktorá mala národ zjednotiť a pozdvihnúť, bola rečou vzdelancov.

Prvé desaťročia národného obrodzenia ich bola hŕstka. Ale aj tak Bernolák vykonal hrdinský čin svojím Slovárom, pri ktorom sa takpovediac zodral. Dokázal, že slovenčina je rovnocenný jazyk, schopný vyjadriť všetko tak ako v ostatných jazykoch.

Štúrovci znamenajú v histórii zmenu stratégie: robia národnú agitáciu medzi širšími vrstvami. Nad ideou slovenskej vzájomnosti zvíťazila koncepcia slovenského národa s vlastným jazykom a kultúrou.

Štúrovci sa ale dištancovali od návaznosti na uhorské dejiny, čo generácia pred nimi ešte nerobila. Prečo?

Lebo v roku 1830 začína platiť zákon uhorského snemu, oficiálny zrod maďarizácie. Jeden jednotný a nedeliteľný maďarský národ a jeden jazyk. Ostatné maďarské národy boli diskriminované.

Nová slovenčina, ktorú predložili štúrovci, sa ešte nepresadila. Z uzákonených práv rovnoprávnosti národov, jazyka a slobody tlače sa v marcovej ústave 1849 neuskutočnilo takmer nič. Existoval chaotický stav. Na Slovensku sa používala nemčina, maďarčina, staroslovenčina a štúrovčina. V tejto situácii napríklad Ondrej Radlinský vydáva vo Viedni s D. Lichardom Slovenské noviny v poslovenčenej češtine. V tomto jazyku vychádza časopis Cyril a Metod s literárnou prílohou a aj jeho kázne.

Nestrácal čas. Radšej písal v poslovenčenej češtine, ktorej ľudia rozumeli, ako nevydávať nič. Postupne týmto jazykom stratil vo Viedni sympatie a opustil ju. Priklonil sa k slovenčine - štúrovčine.

Jeho činnosť vtedy mala veľký význam. Vďaka časopisu s literárnou prílohou Národná slovesnosť a vydaným kázňam sa nepomaďarčila katolícka cirkev a jej školstvo.

Treba ešte spomenúť, že slovenský spisovný, vlastne kultúrny jazyk vo svojich troch podobách (čeština, bernolákovčina a kultúrna slovenčina) sa stal začiatkom 19. storočia iba literárnym a nie úradným jazykom. Jeho

užívania v administratíve bolo minimálne. Slováci boli právne i naozaj druhoradým národom, vlastne iba etnickou skupinou. Ako celku sa im atribút národa upieral, preto sa odohrával taký zápas o jeho podobu a kodifikáciu. Prostredníctvom jazyka išlo vlastne o národ.

Štúrovská slovenčina nebola od začiatku jednotná, veď nemala vôbec staršiu písomnú tradíciu. Niečo sa po čase odstraňovalo, iné kolísania pribudli. Ozývali sa bernoľákovci, námietky mal Michal Miloslav Hodža. Najostrejšie sa proti nej ozval Ján Kollár a jeho skupina. Proti bol Jungman, Palacký, Šafárik, že Slováci sú slabí na to, aby udržali svoj spisovný jazyk a literatúru písanú týmto jazykom. Štúrovi vyčítali, že sa odtŕha od Čechov a vedie ich do národnej záhuby. Slovenčina nie je pripravená na úlohy spisovného jazyka. Nik predtým ani potom nepovedal a nenapísal toľko potupných slov o slovenčine ako Ján Kollár.

Pred revolúciou sa štúrovci celkom úspešne v polemike proti tomu bránili. Po porážke revolúcie štúrovci stratili akýkoľvek vplyv. Ján Kollár sa stal vo Viedni profesorom. Na otázku ministra o jeho názore na jazyk odpovedal, že pre Slovákov je najvhodnejšia čeština.

Praktický Andrej Radlinský vtedy (v roku 1850) vydal príručku pravopisu a krátku mluvnicu staroslovenčiny. V nej o. i. vypočítava, čím sa Slováci v pravopise líšia od Čechov a Moravanov. Ale čeština prispôbená slovenčine mala len umelý, dočasný život. Už nestačila potrebám, ktoré sa kládli na spisovný jazyk. Bola kultúrnym jazykom Slovákov, studňou, z ktorej dlho čerpalo slovenské kultúrne povedomie, no pri vzniku nového národa jej úloha končí, treba na to vlastný domáci jazyk.

Štúr sa pri výbere predlohy pre svoj spisovný jazyk oprel o kultúrnu stredoslovenčinu. Nerozhodli pri tom nejaké romantické dôvody, len analýza situácie. Stredoslovenské nárečia sú najrozšírenejšie a najpoužívanejšie, prejavujú najväčšiu životaschopnosť a šíria sa do iných nárečí.

O víťazstve spisovnej slovenčiny rozhodlo, že významní katolícki predstavitelia sa pridali k slovenčine. Urobili tak preto, že vtedajší najvýznamnejší filológ Martin Hattala, zaoberajúci sa porovnávacou jazykovedou schválil niektoré úpravy M. M. Hodžu a svojou autoritou sa pridal k opravenej slovenčine. Predtým spomínaný babylon jazykov bolo treba zmeniť. Vývin sa dal predpokladať.

A tak v roku 1851 sa stretli v Bratislave zástupcovia štúrovcov a bernoľákovcov: Štúr, Hurban, Hodža, Palárik, Radlinský, Závodník, Hattala a urobili dohodu o zavedení jednotnej podoby spisovného jazyka.

Dohodli sa na Štúrovej kodifikácii spisovného jazyka s úpravami, ktoré navrhol Hodža a ktorým dal filologickú podobu a zdôvodnenie Martin Hattala. Napísal to vlastne už vo svojej práci z roku 1850 a neskôršie v Krátkej mluvnici slovenskej.

Zaujímavosť na záver:

Martin Hattala sám osobne po celý svoj život bol proti roztrhnutiu literárnej jednoty s Čechmi. K slovenskému spisovnému jazyku ho privedol len tlak okolností. V tomto rozprávaní sú uvedené. V jednom z listov z tých čias Hattala píše:

.... "ti bude známo, že som sa od samého prvopočiatku novotám k roztrhaniu svazku literárneho medzi Čechmi a Slovákmi od tristo rokov panovavšieho směřujícím protivil a len neskoršej netak duvodami jako behom neobyčajných udalostí politických k slovenčine od nás i strany pravopisu i forem opravenej prirazil."

Len či ju teraz dobre opatrujeme a rozvíjame, keď je tak úzko spojená s národom.....

Otília Štepitová marec 2011

Pramene:

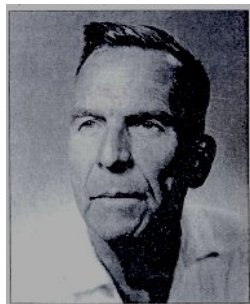
O Štepitová: Zaujímavosti z dejín Slovenska

O. Štepitová: Andrej Radlinský

Eugen Pauliny: Dejiny spisovnej slovenčiny od začiatkov po súčasnosť, SPN Bratislava 1983.

Dve strany jednej mince

alebo niečo o geológii

V Ottovej Všeobecnej encyklopédii pri jednej fotografii so širokou slovanskou tvárou čítame: „*Všestranný mladý Dimitrij Andrusov, vynikajúci vedec a organizátor v jednej osobe, založil katedru – Ústav geológie na SVŠT (Košice), Štátny geologický ústav v Bratislave a aj katedru geológie na Prírodovednej fakulte UK v Bratislave.*“ Dodáme, že geológii Západných Tatier a bradlovému pásnu venoval väčšinu svojho života. Na Orave sa cítil lepšie ako doma.

Oravu prvý raz videl v roku 1923 a od roku 1925 tu viedol samostatný výskum. Cez leto aj s rodinou býval v Oravskom Podzámku - v horárni pod Príslopom, ale aj v Podbieli či Zázrivej. Na hradnom brale má pamätnú tabuľu.

Priekopníkov vedy a techniky v minulosti Slováci mali. Ako príklad nám môže poslúžiť Aurel Stodola alebo Jozef Murgaš. Samostatný rozvoj nastal len po vzniku ČSR. V roku 1921 vznikol Spolok profesorov Slovákov, ktorý mal 120 členov, vydával svoj zborník až do rokov 1943-1944. Pozornosť venovali najmä slovenskej odbornej terminológii. V tejto oblasti je známy encyklopedista z Jasenovej Ivan Branislav Zoch, ktorý vytvoril názvoslovie pre fyziku a telesnú výchovu a Ján Vávra pre botaniku.

V roku 1932 vznikol Klub inžinierov Slovákov. Venoval pozornosť dejinám prírodných vied a techniky a s Maticou slovenskou začal vydávať Technický obzor slovenský. V ňom publikovali memorandá, komentovali zákony, sledovali začiatky a celý ďalší vývoj Slovenskej vysokej školy technickej.

Osobitné poslanie v systéme skromnej vedecko - výskumnej základne na Slovensku v predvojnovnej ČSR mal Sbor pre výskum Slovenska a Podkarpatskej Rusi pri Slovanskom ústave v Prahe. Verejná inštitúcia vznikla v máji 1928. Mala základinu - dar prezidenta Masaryka a ďalšie dary na podporu vedy na Slovensku. Finančne podporovala prírodovedcov, významná bola jej edičná činnosť. V edícii príručiek vyšli: Piešťanská kvetena, Vegetácia Nízkych Tatier, Nerastopis a ložiská úžitkových minerálov, Zemepis Slovenska.

Na Univerzite Komenského nebola prírodovedná fakulta až do roku 1937. Univerzita Komenského vznikla len v roku 1919. Vysoká škola technická vznikla roku 1938.

Do týchto pomerov aktívne zasiahol Dimitrij Andrusov.

O čom rozprávajú zažltnuté stránky rodinných archívov

Predkovia Dimitrija Andrusova z matkinej strany pochádzali od severnej Dviny, juhovýchodne od Archanĝelska. Tam vlastnili lesy, manufaktúry na spracovanie dreva, píly, neskôr sa stali nájomcami domov v Archanĝelsku, Moskve, Peterburgu. Do 16. storočia žili vo Veľkom Novgorode. Prví stavitelia ruských obchodných lodí za Petra Veľkého. Spoluzakladatelia pravidelných námorných stykov severného Ruska a západnej Európy. Dediční šľachtici Ruska. Takýto titul mal otec Jekateriny Petrovny Lyžinovej.

Tá sa vydala za Henricha Schliemanna.

Schliemann – v preklade muž z močarísk, v Nemecku záliv Schlei. Od 17. storočia šľachtici, obchodníci, lodiar. Do Ruska prišiel za obchodom. Stal sa veľkoobchodníkom a miliónárom. V roku 1869 mu bol v Rusku udelený titul dedičný čestný občan Ruska.

Nemal vysokoškolské vzdelanie, zato mal vynikajúcu pamäť, čítal knihy a prekladal si ich do iných jazykov, ovládal ich vraj 15.

Narodili sa im tri deti, dospelosti sa dožili dve: Nadežda a Sergej. Nadežda bola Dimitrijova matka. Bola to vzdelaná žena, absolvovala fyzikálno-matematickú fakultu vyšších ženských kurzov v Petrohrade a na ženevskej univerzite porovnávaciu anatómiu. Deti poznali otca len z korešpondencie. Keď boli ešte malí, zlikvidoval svoje obchody v Rusku a odišiel do Paríža. Manželku nedokázal presvedčiť, aby s deťmi išla za ním. Rus, ak nemusí z vlasti odísť, neodíde.

Schliemann sa neskôr druhýkrát oženil, keď sa už venoval svojim vykopávkam. Dodnes je známy ako objaviteľ Tróje. Keď zomrel, závetom odkázal manželke a svojim ruským deťom slušné dedičstvo.

Čo dostala Nadežda Henrichovna: nájomný dom v Paríži, menší v Indianopolise, 50 tisíc v zlate, okrem toho menšie nehnuteľnosti, ktoré nechal v Rusku, obrazy a i.

Predkovia D. Andrusova z otcovej strany pochádzali zo Švédska. Rod sa usadil v Narve v 18. storočí. Ich pôvodné priezvisko bolo Andrews. Starý otec bol navigátorom Čiernomorskej plavebnej spoločnosti. Zahynul pri veľkej búrke na mori v roku 1871. Po praslici tu máme rodinu donských kozákov a nemeckých osadníkov. Žili v Kerči a zaoberali sa lovom a predajom rýb. Otec D. Andrusova Nikolaj Ivanovič Andrusov bol ruským geológom, členom Ruskej akadémie vied a univerzitný profesor. Prednášal na viacerých univerzitách Ruska. Zakladateľ geológie ruského neogénu a paleografie.

V Petrohrade ho navrhli na titul akademika. Cár Nikolaj II. podpísal dekrét v júni 1914. Spolu s titulom bol povýšený do šľachtického stavu: dedičný šľachtic Taurickej gubernie Krym. Vychoval mnohých geológov, ktorí až do konca života neprerušili s ním kontakty. Robil geologický výskum v Kerči, na Kryme, Kaukaze, Mangyšlaku, Zakaspicku. Intenzívne skúmal Čierne more. Dodnes ho pokladajú za jedného z najvýznamnejších jeho znalcov.

Po revolúcii v Rusku ako významný vedec a akademik vôbec nebol označený za nežiadúcu osobu v Rusku. Zavážili pravdepodobne manželkine majetky a budúcnosť synov, ktorí sa zúčastnili na občianskej vojne a odieľoch Denikina a Judeniča.

Nikolajovi I. Andrusovovi a Nadežde Henrichovne sa v manželstve narodilo 5 detí, z toho traja synovia. Tretí Dimitrij (1897). Deti mali pestúnku, vychovávateľka s nimi hovorila po nemecky, iná slečna od štyroch rokov po francúzsky a neskôr po anglicky, mali domácu školu, zábavy v záhrade, chodili do gymnastickej športovej školy, k nim domov zas učiteľ tanca. Maškarné plesy, rodinné koncerty, nekonečné návštevy. Letovali s príbuznými, s rodinami kolegov profesorov na rôznych miestach Ruska. Keď podrástli aj zahraničné cesty

Po matúre dovolil otec Dimovi ísť na výskum s geologickou výpravou „andrusovskej“ školy do Fergany (plyn, ropa) a po roku na Mangyšlak (uhlie). Už vtedy sa rozhodol ísť v otcových šľapajách.

Po roku 1917 Andrusovci stratili majetok, čo Nadežda získala po otcovi. Nevylúčili ho z Akadémie vied, zvolili ho za akademika Ukrajinskej akadémie (1918), mohol v Kyjeve aj pracovať. No plat akademika nepostačoval pre početnú rodinu, musel pracovať, získavať peniaze v spoločnostiach v naftových oblastiach. Nadežda zas vymáhala platby z nájomného domu a predala dom v Indiane. To sa už pripravovali na odchod. Z Krymu, odkiaľ pochádzal a geologicky ho skúmal, sa mu odchádzalo ťažko.

Emigrovali do Paríža r. 1920. Na majetok vo Francúzsku vyhlásila francúzska vláda moratórium. Po dvoch rokoch sa rozhodli odísť do Prahy, ktorá bola ochotná prijať ruských emigrantov a dokonca pre študentov na ČVUT im zriadila fakultu.

Odborná príprava Dimitrija Andrusova: 1915-1918- univerzita Petrohrad., 1920-1922 - Paríž, Sorbonna – lecenciát, 1922-1923 – chemicko-technologická fakulta ČVUT Praha, 1923-1925 – Prírodovedecká fakulta KU Praha – RNDr., 1932 – docent, 1938 – mimoriadny, 1940 – univerzitný profesor, 1953 – akademik SAV.

Počas štúdií na Sorbonne sa vďaka svojmu profesorovi naučil mapovať zložité geologické územia, v čom sa vo Švajčiarsku počas stáže ešte zdokonalil. Na Slovensko prišiel so svojím profesorom a priateľom Kettnerom skúmať najkomplikovanejší fenomén Západných Karpát: stratografiu a tektoniku. V zásade sú jeho závery platné dodnes. Neskôr skúmal flyšové pásma Západných Karpát.

Dvakrát bol ženatý. Jeho prvá žena Valentína bola tiež geologička, neskôr prekladateľka, autorka vysokoškolských učebných textov, odborná asistentka na VŠE v Bratislave.

Vlastný životopis D. Andrusova z 30. 12. 1966

Život prežil v mnohých štátoch, stretal vedcov z celej Európy. Veľká pohyblivosť: Európa aj ďalšie kontinenty. Ťažké situácie, ktoré však zvládol. Nikdy nemal materiálne ťažkosti. Počínajúc rokom 1914 to už také samozrejme nebolo.

Dostával sa do konfliktov a ľudmi. Príčina bola závisť, žiarlivosť, aj nacionálne city v tej najúbohejšej forme. V roku 1926 sa oženil. V roku 1956 druhé manželstvo.

Čestný člen geologických spoločností Viedeň, Praha, Budapešť, Krakov, Londýn, nemeckej akadémie vied. Rad vyznamenaní.

Andrusov a Orava

Nech o tom vypovedajú dcérine spomienky a korešpondencia.

1925 List snúbenici z Oravského Podzámku. Mučivé sny, odrážal nástup pechoty, išla rojnica za rojnicou...

* V zámku sa cítim blažene, blchy tu nie sú, a teda neštípu, spím v stredovekej posteli 4m dlhej a 3m širokej... Zabudol som ešte poznamenať, že do terénu chodím v obleku posledného majiteľa hradu, je to niečo ako oceľový kôš. Robím to pre každý prípad, aby som sa nedolámal pri páde z útesu brala. 24.7.

1926 Valentína 13. 7.: V pondelok som mal paleontologicky šťastný deň. Ďalej píše, čo objavil, aké fosílie. Spústa a veľkolepé! Samozrejme, že som kvôli nim skoro spadol zo skaly, ale stálo to za to. Pomaly pokračujem v riešení tektoniky brala, na ktorom stojí hrad... V ostatnej chvíli sa stačil zachytiť konárov stromu. Veľmi si poranil plece.

1927 Leto okolo Púchova. Koncom júla sa s'ahuje do Podbiela. Za ním prišla Valentína. Píšu rodičom, ako gazdujú. Zbierajú huby, maliny, večerajú zemiaky s mliekom, Valentína peria na potoku. Keď prišli z Prahy peniaze, tešili sa ako malé deti a vybrali sa do najbližšieho mestečka na väčšie nákupy vlakom.

* Leto 1929: Keďže som sama doma, robím veľké pranie... chodila som plákať bielizeň na potok, ktorý preteká dedinou a robila som to podľa pravidiel tunajšieho umenia, búchala som ju dreveným piestom. (List matke).

* Začiatkom júna 1928 Dima a Valentína šli do Oravského Podzámku. Počasie im prialo, bicykel dovezený z Prahy skracoval menej zaujímavé úseky cesty k lokalitám. Koncom júla sa mali vrátiť do Prahy, lebo očakávali prírastok. Odchod odkladali, aj lekár ich uisťoval, že sa nemajú prečo ponáhľať. Začiatkom augusta nastal poplach, lebo namiesto spiatočnej cesty do Prahy sa pod Hradom narodila dcéra Galina. Bol to veľký zmätok, veď šťastní rodičia nemali so sebou pre dieťa ani pre seba vonkoncom nič, lebo všetku batožinu a veci nachystané pre dieťa už prv poslali do Prahy. A tak ako vždy v podobných prípadoch bola spásou bábuška, Valentínina mama, ktorá prišla do Podzámku pomôcť. Odchod po troch týždňoch spestrilo dobrodružstvo: podnapitý, obväzmi oviazaný taxikár, zmeškaný osobný vlak do Kral'ovian, preplnený pražský rýchlik. O tom, či Galina celou cestou vrieskala alebo nie, kronika mlčí.

* V lete na geologické mapovanie na Oravu cestovala už celá rodina. Z Prahy odišli 9. júna, cesta ubehla dobre, aj ubytovanie vo Veličnej u pána Dudáša bolo dobré. Iba 9. septembra sme sa všetci vracali domov. Leto vo Veličnej s nami trávila aj otcova matka, moja bábuška Nadežda Henrichovna. Istý čas tam pobudla otcova sestra Marianna s manželom a moja sesternica Irina Somová.

Otec robil dlhšie túry na bicykli alebo odchádzal na 2-3 dni a nocúval v teréne. Tesne pred odchodom prišiel profesor a pracovníci nemeckých univerzít.

* 1930: Opatery dcéry Galiny s radosťou prevzali maminy rodičia vo Švajčiarsku. Náplňou letných mesiacov bolo mapovanie v Zázrivej a vo Vysokých Tatrách.

V Zázrivej som sa ubytoval v hoteli „Pod lipou“, samozrejme ma ihneď začali nemilosrdne štípať blchy. Zajtra začneme mapovať. Júl 1930.

* Do 15.-17. 8. budem v Zázrivej, potom sa presťahujem na Považie... V auguste nás navštívi náš nezabudnuteľný sprievodca po Savojských Alpách. Na dnes končím, strašne sa mi chce spať. Valentína júl 1930.

* Predaj domu v Paríži. Nadežda Henrichovna dala každému z detí podiel. Andrusovci sa presťahovali do lepšieho bytu, kúpili nábytok, veci do domácnosti, oblečenie. Moratórium na dom skončilo.

* Na zlepšenie finančnej situácie Andrusov robil zmluvné expertízy na vyhľadávanie ropy a práce súvisiace s výstavbou tunelov.

* Letný program 1932: Mapovanie na Oraviciach, Or. Podzámku, v okolí Turzovky a Frýdlantu v Beskydách. V auguste sa k manželovi pridala aj Valentína. Svojej matke napísala: Obdivujúc Oravský zámok cítim akúsi hrdosť, že všetky tieto bradlá sú zakreslené na Dimovej mape a ich stavbu vysvetľuje vo svojej knihe.

Tentoraz sa zoznámili s Jozefom Čapkom.

* V roku 1933 sa nemapovalo. Andrusov dal žene slovo, že nebude mapovať v teréne. Oddychovali v Dalmácii, čo on už potreboval a jeho manželka čakala druhé dieťa. Nina sa narodila vo Švajčiarsku pri starých rodičoch, Andrusov odišiel na 6-mesačnú študijnú cestu: Paríž, Grenobl, Lausanne, Mníchov, kde mal spracúvať fosílie kriedy.

* Na zlepšenie finančnej situácie Dimitrij píše recenzie do nemeckých časopisov a so ženou prekladajú články a vedecké práce do francúzštiny.

* Rok 1934. Na mapovaní je celá rodina. V júli sme sa presťahovali do Oravského Podzámku, odtiaľ do Oravíc. V tom čase bola práve povodeň a viezť sa na rebriňáku, ktorému siaha voda až do plošiny, bol nesporne zážitok. Oravice boli vôbec samé dobrodružstvo. Najväčším zážitkom boli cesty do Poľska, kam sme rozvodnený terén chodili kupovať lacné mlieko, tvaroh, smotanu, syry, vajíčka a pašovali sme to domov do Oravíc. Otec sa vždy smial, že to bol vynikajúci kontraband. Ďalej to boli hriby. Po toľkých dažďoch ich tu bolo spústa, čo krok, to hrib. A tak sme ich zbierali, krájali, sušili a do Prahy doviezli 7 kg sušených hřibov. Najprijemnejšou „prácou“ boli maliny, ktorých tam bolo tiež neúrekom.

Leto skončilo, Galina už išla do školy...

Za túto krásnu, ľudskú stránku Dimitrija Andrusova vďačíme knihe Galiny Andrusovej-Vlčekovej, ktorá vyšla roku 1997 pod názvom Išiel som touto cestou. Knihu venovala Oravskému múzeu v Or. Podzámku ako spomienku, že sa tam narodila. Do tohto textu sa spomienky a časť korešpondencie dostala vďaka porozumeniu RNDr. Jaroslava Kociana.

Kto obdivuje veľké dielo Oravskú priehradu, mal by vedieť, že D. Andrusov tam bol často, keď sa stavala, musel riešiť časté geologické problémy. Nečakane ho odvolali z fakulty a on išiel riešiť praktický problém.

Pôsobil inšpirujúco. Založil tu na Slovensku vlastnú geologickú školu, nie úzkych špecialistov ale širokospektrálnych geológov.

Tým, že si vchoval vlastných žiakov, asistentov, spolupracovníkov, podarilo sa mu dosiahnuť určitú nezávislosť od Prahy, ktorá si rozvoj tejto vednej disciplíny chcela ponechať pre seba. Jeho geologický ústav plnil aj praktické úlohy: tunely, vážska kaskáda, banský prieskum, rudný prieskum. Popri tom naďalej mapovali terén.

Dimitrij Andrusov bol dominantná osobnosť. Udržoval osobné alebo písomné kontakty s vedcami celého sveta. Niektorých dotiahol aj na Oravu.

Cez vojnu a po vojne dokázal, že sa imanie ústavov nepoškodilo a nerozkradlo. Vďaka nemu a jeho prvej žene sa výsledky bádania dostali do odborných časopisov v Nemecku, Anglicku a Francúzsku.

Manželka si urobila z jazykov štátne skúšky, bola vynikajúcou prekladateľkou. Cez vedecké články zviditeľnili Slovensko. Ako prekladateľka mala väčší príjem ako v ústave. Prekladala pre mnohé inštitúcie.

Vedel žiť v dostatku, ale i nesmiernej skromnosti a húževnatosti, v poschodovej vile i na holej zemi prikrýty kabátom.

Otília Štepitová

Pramene:

- Priekopníci vedy a techniky na Slovensku: Tibenský, Poss a kol. AEP Bratislava 1999.
- Slovenský biografický slovník. Martin 1986.
- Genealogicko-heraldický hlas 3/1993 č.1 s.3-17-článok Galiny Andrusovej. Štátny oblastný archív Bytča, pobočka Dolný Kubín.
- Objaviteľ Tróje žil s Homérom-článok G. Andrusovej: Život č. 40/2002.
- Akademik Dimitrij Andrusov a Orava-spomienka P. Reichwaldera: Zborník Oravského múzea 1998-XV.
- Pôsobenie Dimitrija Andrusova na Orave-RNDr. Jaroslav Kocian: Nová Orava 1997.
- Geocomplex a. s. Bratislava: Monografia z r. 1997 od Galiny Andrusovej o Dimitrijovi Andrusovi „Išiel som touto cestou“. Or. múzeum.

s. 4. **stratigrafia:** náuka o vrstvách zeme

flyš: druh pieskovej a bridlicovej horniny

tektonika: náuka o stavbe zemskej kôry

Desaťročie 2001-2010 – vstup do nového milénia

PL-SK
2007-2013

... partnerstvom k spoločnému rozvoju ...

EURÓPSKA ÚNIA
EURÓPSKY FOND
REGIONÁLNEHO ROZVOJA

Mgr. Peter Kubica, Mgr. Halina Matras a Peter Huba počas svojich vystúpení na konferencii

Dňa 23. 2. 2011 sa konala v Dolnom Kubíne v aule Obchodnej akadémie medzinárodná konferencia s názvom Desaťročie 2001-2010 – vstup do nového milénia, ktorá bola venovaná problematike slovensko-poľskej cezhraničnej spolupráce v oblasti kultúry. Konferencia predstavovala záverečnú aktivitu projektu Kniha je most k vzájomnému spoznávaniu, ktorý bol spolufinancovaný Európskou úniou z prostriedkov Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Poľsko – Slovenská republika 2007-2013. Jednotlivé príspevky sumarizovali a zhodnotili nielen spoluprácu participujúcich knižníc v Dolnom Kubíne a Limanowej, ale v širšom meradle aj spoluprácu miest Dolný Kubín a Limanowa a ďalších kultúrnych inštitúcií v Žilinskom kraji.

S úvodným príspevkom vystúpil riaditeľ Oravskej

knižnice Peter Huba, v ktorom prítomných oboznámil s historickými súvislosťami slovensko-poľských vzťahov. Riaditeľ Odboru kultúry a komunikácie s verejnosťou Žilinského samosprávneho kraja Mgr. Peter Kubica prezentoval výsledky cezhraničnej spolupráce inštitúcií v zriaďovateľskej pôsobnosti ŽSK v oblasti kultúry a cestovného ruchu. Mgr. Jolanta Szyler, vedúca Oddelenia propagácie, európskej integrácie, kultúry a turistiky Mestského úradu Limanowa v svojom vystúpení predstavila štyridsaťročnú spoluprácu miest Limanowa a Dolný Kubín od jej počiatkov, ktorá sa zameriavala hlavne na oblasť turistiky a športu až po dnešné dni, keď je spolupráca veľmi rozmanitá a realizuje sa na základe dlhodobej zmluvy o priateľstve a spolupráci medzi obidvoma mestami. Mgr. Halina Matras, riaditeľka knižnice v Limanowej, zhodnotila intenzívnu spoluprácu obidvoch knižníc a bližšie predstavila ich projekt poľsko-slovenskej spolupráce s názvom Cezhraničný kultúrny dialóg, pričom vysoko ocenila profesionálny prístup Oravskej knižnice A. Habovštiaka ako cezhraničného partnera pri realizácii jednotlivých aktivít tohto projektu. V príspevku Mgr. Kataríny Šušoliakovej odzneli informácie o spolupráci regionálnych verejných knižníc Žilinského kraja a ich poľských partnerov - Krajská knižnica v Žiline v spolupráci s knižnicou v Bielsko-Biala realizovala projekt Bez hraníc (spoločný kultúrny priestor). Kysucká knižnica v Čadci so svojím partnerom knižnicou v Żywci úspešne zavŕšila dva projekty spolufinancované z prostriedkov Európskej únie, v roku 2007 mikroprojekt Ochrana kultúrneho dedičstva, v roku 2010 Spoznávame sa cez kultúrne a prírodné hodnoty. Liptovská knižnica G. Fejérpataky-Belopotockého sa ako partner podieľala na realizácii projektu Aktivita pre všetkých, ktorého žiadateľom bola knižnica v Novom Targu. V prezentácii bol predstavený aj projekt Turčianskej knižnice v Martine s názvom Takto to robíme my (inovácie foriem a metód výchovy detských používateľov na základe poľsko-slovenskej spolupráce knižníc), na ktorom participovala knižnica v Czechowicach-Dziedzicach. So záverečným príspevkom vystúpila Bc. Miriam Kazimírová, prítomným predstavila zámery, ciele a aktivity dvoch projektov slovensko-poľskej spolupráce, ktorých žiadateľom bola Oravská knižnica A. Habovštiaka a boli podporené z prostriedkov Európskej únie – v roku 2007 bol realizovaný projekt s názvom Spoločný slovensko-poľský knižničný rok, v rokoch 2010-2011 projekt Kniha je most k vzájomnému spoznávaniu.

Konferencia sa pre účastníkov stala adekvátnym priestorom pre získanie nových informácií a inšpirácií v oblasti prípravy a realizácie projektov spolufinancovaných z finančných zdrojov Európskej únie, ktoré umožňujú rozvíjať cezhraničnú spoluprácu na kvalitatívne i kvantitatívne vyššej úrovni.

Mgr. Martina Fecskeová

Pohľad na účastníkov konferencie

MIKROPROJEKTY NIE SÚ MIKRO

alebo o premieňaní formulárov na hodnoty

Príspevok odznel na medzinárodnej konferencii
DESAŤROČIE 2001-2010 VSTUP DO NOVÉHO MILÉNIA
v Dolnom Kubíne 23. 2. 2011

Regióny na slovenskej i poľskej strane prešli vďaka mikroprojektom zo spolupráce družobnej na rozvojovú a inštitucionálnu. Z pohľadu Žilinského samosprávneho kraja, ktorý je zriaďovateľom okrem iných aj 23 kultúrnych inštitúcií, znamenajú slovensko-poľské projekty prínos pre kultúrne kontakty, záchranu tradícií, objavovanie histórie a výmenu skúseností. Je potešiteľné, že intenzita vzájomnej kooperácie narastá a s pribúdajúcimi výzvami aj podávané projekty získavajú na pestroste a ďalšej kvalite. Mikroprojekty sú dnes tými, ktoré neostanú len ako zaprášené formuláre v škatuliach, ale ponúkajú možnosť vytvárať trvalé hodnoty umeleckého i celospoločenského charakteru.

V roku 2009 bola zverejnená historicky prvá výzva na predkladanie projektov a tí, ktorí sa nezľakli papierov, formulárov, potvrdení, dokumentov a navyše pridali zaujímavý a invenčný nápad, dnes poznajú reálne výsledky svojho snaženia. Desať projektov, ktoré úspešne zrealizovali alebo práve dokončujú kultúrne organizácie z Liptova, Oravy, Horného Považia a Kysúc, znamená vo finančnom vyjadrení 426 tisíc eur. Žilinský samosprávny kraj k nim priložil čiastku 21 tisíc eur. Ale nie o peniazoch má byť tento príspevok, pretože v kultúre sú dôležitejšie umelecké diela a výstupy autorov a tvorivý potenciál obetavých kultúrnikov.

Úspešné projekty, ktoré podali inštitúcie Žilinského samosprávneho kraja, môžeme zhrnúť do troch tematických oblastí. Sú to so zameraním na históriu, vzdelávanie a umenie. Ich realizátormi boli Považské, Kysucké, Oravské a Liptovské múzeum, Liptovská galéria a Oravské kultúrne stredisko. Aktivity sa diali na slovenskej i na poľskej strane a mnohé priniesli nielen nové kontakty, ale aj návštevníkov do ich expozícií. Veď práve pre nich pripravujú tieto kultúrne inštitúcie podujatia i expozície, aby si ľudia mohli vybrať namiesto pseudokultúry a konzumného spôsobu života niečo z bohatej ponuky múzeí, galérií, kultúrnych stredísk, ale aj knižníc, ktoré v tomto príspevku nespomíname, hoci aj tie boli úspešné pri podávaní i realizácii mnohých projektov.

HISTORICKÉ PROJEKTY

Časť interiéru historickej budovy Soľného skladu

Historická soľná cesta Liptovského múzea prezentuje spoločnú slovensko – poľskú históriu. V rámci projektu sa realizoval reštaurátorský ateliér zameraný na práce spojené s reštaurovaním výzdoby nástenných a stropných malieb na prízemí historickej budovy Soľného úradu. Cieľom bolo vybudovať novú atraktívnu expozíciu Soľnej cesty. Na následnom workshope boli odprezentované práce a pracovné postupy spojené s reštaurovaním vzácnnej výtvarnej výzdoby v historickom objekte Soľného úradu. Uskutočnili sa tiež dve medzinárodné konferencie v Národopisnom múzeu v Liptovskom Hrádku a v Muzeu okregowom Nowym Saczu. Tematicky sa zamerali na ochranu a reštaurovanie pamiatkových objektov a na záchranu a reš-

taurovanie zbierkových predmetov.

Tradičná ľudová architektúra a spôsob bývania v pamiatkovej rezervácii Čičmany je názvom projektu Považského múzea. Jeho zámerom bolo zachovať čičmiansku architektúru, ktorú neúprosne nahodáva zub času. A tak sa podarilo dôkladne obnoviť dom č. 42 v tejto svojráznej obci. Po opravení podláh, spevnení povalových hrád, komplexnej rekonštrukcii stien, sfunkčnení tradičnej pece, izolovaní komína a obnovení vonkajšieho náteru vznikne atraktívna moderná expozícia. Na jej podporu a na prilákanie poľských turistov sa vytvorila propagačné a sprievodné materiály v poľštine. Vydavateľským počinom je tiež vydanie publikácie o ľudovej architektúre a jej odlišnostiach medzi Čičmianskym regiónom a okolím Suszcu.

VZDELÁVACIE PROJEKTY

Vianočný výstup na hrad Strečno

Hoci návšteva školy nepatrí medzi hlavné záujmy detí a najradšej by sa jej väčšina vyhla, **Škola v múzeu** v Prírodovednej expozícii v Krásne nad Kysucou je lákadlom, ktorému neodolajú menší i tí väčší. Na výučbu tam slúži novučičká špecializovaná učebňa. Navyše toto dobré študijné prostredie zaisťuje, že si študenti a žiaci osvoja všetky potrebné znalosti a vedomosti prostredníctvom pre nich prijateľnej formy – využitím moderných technológií. Kysucké múzeum tiež predstavilo poľským návštevníkom prírodu Kysúc a umožnilo im spoznávať geografiu kysuckého i žilinského regiónu v expozíciách v Čadci, v Kaštieli Radoľa i v Múzeu kysuckej dediny v Novej Bystrici-Vychylovke.

Minipark zábavy a oddychu v Múzeu kysuckej dediny

Hrad Strečno ako skvost Považia spoznávali slovenské i poľské deti. Stali sa z nich študenti Hradnej školy, kde ich čakal bohatý program venovaný archeológii, histórii, zoológii a geológii hradu a okolia. Podujatie „Hradná škola“ ročne navštívi takmer 600 slovenských detí, ku ktorým a v roku 2010 pridalo aj ich 50 kamarátov z Gminy Slemien. Aj vďaka projektu Hrad Strečno – skvost Považia sa tak „Hradná škola“ môže pýšiť prívlastkom medzinárodná. Spomenúť určite treba aj Vianočný výstup na hrad Strečno. Toto tradičné podujatie Považského múzea v kontexte projektu bolo o to zaujímavejšie, že sa na ňom prezentovalo nielen slovenské vianočné zvykoslovie, ale aj vianočné obyčaje našich poľských susedov.

Ani ďalší projekt z Kysuckého múzea určite nezapadne prachom. Dokazuje to už minuloročná letná prevádzka skanzenu, kde deti i dospelí príjemne trávil čas v miniparku zábavy a oddychu Múzea kysuckej dediny. **Múzeum detí**, ako sa oficiálne volá mikroprojekt, ponúkol viac ako 300 deťom z materských škôl Gminy Strumień a z regiónu Kysúc 3 kultúrno-spo-ločenské podujatia: Deň detí - súťažné dopoludnie v skanzene, kde deti plnili súťažné úlohy. Maškariáda - súťaž o najkrajšiu vlastnoručne vyrobenú detskú masku, prehliadka masiek, tradičná ľudová kuchyňa – kuchyňa starých materí. Šarkaniáda - súťaž o najkrajšieho vlastnoručne vyrobeného šarkana, púšťanie šarkanov, ukážky kysuckých remesiel – drotár, košíkár, rezbár.

Interiér Liptovskej galérie P. M. Bohúňa

Počas jednej z exkurzií do prírody

UMELECKÉ PROJEKTY

Svoje majstrovstvo
prezentovali rezbári

Peter Michal Bohúň – maliar, ktorý nás spája...

Toto posolstvo bolo ústredným motívom Liptovskej galérie pri vypracovaní projektového zámeru. A skutočne sa jej podarilo zviditeľniť a spopularizovať tvorbu autora, ktorý svojím životom a dielom preklenul hranice medzi Slovenskom a Poľskom, a tiež zatriktívniť jeho stálu expozíciu. Odborníci spracovali inšpiračný manuál k vybratým dielam maliara zo zbierok Liptovskej galérie a Múzea BielskoBiala. Každý pracovný list obsahuje reprodukciu obrazu P. M. Bohúňa a zadania, ktoré sa k obrazu viažu. Výsledkom činnosti žiakov budú písomne spracované historické údaje, životopisy, rodstromy, kroniky, príbehy, scenáre a výtvarne – maľby, kresby, inštalácie, objekty, návrhy, kulisy, bábky, kostýmy, makety, mapy, krátke filmy, ale aj dramatizácie. Tie najlepšie práce sa ocitnú na výstave slovenských a poľských detí spolu s originálmi obrazov z pracovných listov maliara, ktorý takto vytvoril cezhraničné spojenie.

Príroda Oravy nás spája tvrdilo vo svojom projekte Oravské múzeum, ktoré sa snažilo o zlepšenie vzťahu obyvateľov Oravy k ochrane prírody svojho regiónu zapojením sa do sledovania vtáctva. Aby mohli zrealizovať svoj zámer, zorganizovali seminár s názvom „Prírodné hodnoty Oravy“, výstavu „Rašelinská Orava“, a tiež prednášky o prírode Oravy, exkurzie do prírody, počas ktorých najmä mládež pozorovala a poznávala vtáctvo svojho okolia. Zaujímavý bol istotne aj ornitologický tábor zameraný na propagáciu ochrany vtáctva a zaškolenie na jeho sledovanie. Ochrannárske aktivity vytvárajú totiž dobrý predpoklad na to, aby sme si chránili to najbohatšie, čo máme u nás doma – prírodné danosti a pozoruhodnosti.

Prezentácii pastierskej kultúry sa Liptovské múzeum venuje dlhoročne, pretože úzko súvisí s ovčiarstvom, tak typickým pre nádherný Liptov. V rámci rovnomenného projektu zmenilo svoj vzťah národopisného múzea v Liptovskom Hrádku, a tak poslúžilo na tvorivú prácu a prezentáciu jej výsledkov. Počas troch tvorivých dní prezentovali svoje majstrovstvo 15 ľudových umelcov z prihraničných regiónov zo Slovenskej republiky a Poľska. Do projektu sa aktívne zapojili aj študenti Školy úžitkového výtvarníctva z Ružomberka. Výsledkom je pozoruhodný súbor rezbárskych diel, tematicky zameraných na ovčiarsku a pastiersku kultúru. Ku kvalitnému priebehu podujatia prispel aj odborný seminár na tému Pastierska kultúra a ľudové výtvarné umenie.

The Wall – umenie na hranici predstavilo graffiti a streetart ako hraničné druhy umenia. Hraničné v zmysle vnímania verejnosťou na jednej strane ako umenie, na druhej strane ako deštruktívne činnosti. Veď nikoho nepoteší, ak si

na vlastnej budove nájde takýto odkaz, na druhej strane, ak dostanú takíto umelci priestor, ich výtvyry sú na vysokej úrovni. 12 autorov zo Slovenska aj Poľska tvorilo v galérii priamo na steny vo Veľkej sieni Liptovskej galérie. Išlo o nekonvenčný prístup k umeniu, ktorého výsledok však predčil očakávania. Veď samotného seminára k tejto téme sa zúčastnilo viac ako 100 účastníkov a je to skvelý spôsob, ako otvoriť dvere k umeniu aj mladšej generácii. Ukončením bol workshop, počas ktorého mali mladí ľudia možnosť sami realizovať graffiti na určených plochách na verejnom priestranstve.

Oravské kultúrne stredisko sa zameralo na **Vianoce v ľudových zvykoch, remeselnej a výtvarnej tvorbe**. Komplexne zdokumentovalo a predstavilo tradičné i súčasné podoby vianočných sviatkov, pôvodné a autentické vianočné výročné zvykoslovie i jeho súčasné podoby na slovensko-poľskom pohraničí. Súčasťou projektu bola aj medzinárodná výtvarná súťaž Vianočná pohľadnica a festival vianočných zvykov a remesiel. Vydaním monografie s názvom Vianočné koledy a betlehemské hry na Slovensku a v Poľsku prispeli naši odborníci k vytvoreniu zaujímavej databázy pre folkloristov, hudobné skupiny, ale aj pre študentov a akademickú obec, pretože

Z festivalu vianočných zvykov a remesiel

takýmto zmapovaním vyplnili ďalšie biele miesta na etnografickej i slovesnej mape Oravy.

Tisícky návštevníkov, stovky spolutvorcov, desiatky výstupov... Zdalo by sa, že rozmanitosť projektových zámerov môže byť vyčerpaná, ale opak je pravdou. V októbri minulého roka bola uzávierka druhej výzvy na slovensko-poľské mikroprojekty a v tomto roku nás čaká ešte ďalšia. Kolobeh príprav, tvorby a realizácie formulárov, meniacich sa na kultúrne udalosti, prezentovanie historických súvislostí, či zvyšovanie vedomostí nekončí. Už teraz s napätím očakávame, ktoré z nových projektov dostanú zelenú a či sa budeme spoznávať s umením v Kysuckej galérii, alebo budeme spoločne od jari do leta s Oravským kultúrnym strediskom, či budeme v Liptovskom kultúrnom stredisku spoznávať tvorivosť bez hraníc a času, možno sa stretneme v expozícii v čičmianskom Radenovom dome, alebo sa budeme spoločne vzdelávať v Turčianskej knižnici.

Mgr. Peter Kubica

Mgr. Peter Kubica (1976) vyštudoval modernú neslovanskú filológiu so zameraním na germanistiku na Prešovskej univerzite. Je autorom 15 kníh a členom Spolku slovenských spisovateľov. Píše poéziu, prózu, literatúru pre deti, prekladá z nemeckého jazyka. V súčasnosti pôsobí ako riaditeľ odboru kultúry a komunikácie s verejnosťou Žilinského samosprávneho kraja.

Projekty slovensko-poľskej cezhraničnej spolupráce finančne podporené Európskou úniou

realizované Oravskou knižnicou Antona Habovštiaka v Dolnom Kubíne

príspevok odznel na medzinárodnej konferencii
DESAŤROČIE 2001-2010 VSTUP DO NOVÉHO MILÉNIA
v Dolnom Kubíne 23. 2. 2011

Oravská knižnica Antona Habovštiaka, v zriaďovateľskej pôsobnosti Žilinského samosprávneho kraja, pôsobí ako regionálna kultúrna, informačná a vzdelávacia inštitúcia, poskytujúca široké spektrum knižnično-informačných služieb. Knižnica realizuje kultúrno-výchovné a vzdelávacie podujatia pre všetky vekové skupiny používateľov. Pri uskutočňovaní jednotlivých aktivít spolupracuje s množstvom partnerov, najmä knižnicami a inými kultúrnymi inštitúciami, s verejnými, súkromnými i cirkevnými materskými, základnými, strednými a základnými umeleckými školami, vydavateľstvami, občianskymi združeniami a neziskovými organizáciami.

V rámci spolupráce s Poľskou republikou Oravská knižnica realizovala dva celoročné projekty. Ich začiatky boli náročné a plné obáv, ale aj očakávaní. Každá z aktivít mala také organizačné nároky, že ju bolo možné pripraviť len s finančnou podporou Európskej únie.

Hlavnými cieľmi oboch projektov bol rozvoj kontaktov v oblasti kultúry a spolupráce knižníc v Dolnom Kubíne a Limanowej, prehĺbenie vzťahov medzi obyvateľmi týchto miest, propagácia Žilinského kraja v Poľsku a Nowosadského regiónu na Slovensku. Aj vďaka úspešne podaným projektom sme zintenzívnili spoluprácu s dlhoročnou partnerskou knižnicou v Limanowej, ktorá sa odvíja od 70-ych rokov minulého storočia.

Projekt Spoločný slovensko-poľský knižničný rok sa uskutočnil v roku 2007. Jeho úvodnou aktivitou bola *výstava regionálnych dokumentov*, predstavujúcich partnerské mestá – Limanowu v Dolnom Kubíne a Dolný Kubín v Limanowej. Okrem dokumentov Oravskej knižnice sa predstavili aj publikácie regionálnych vydavateľstiev z Oravy. Časť vystavených oravských dokumentov bola darovaná do fondu knižnice v Limanowej. Na výstavu nadviazali *prezentácie autorov*, ktorí sa venujú skúmaniu dejín svojich regiónov. V Oravskej knižnici sa verejnosti predstavil limanowský publicista, regionalista a turistický sprievodca Zbigniew Sulkowski. V Limanowej sa stretli čitatelia a priaznivci knižnice s historikom, spisovateľom, vydavateľom a v súčasnej dobe riaditeľom Oravskej knižnice Petrom Hubom.

Tradičné nočné čítanie v knižnici *Noc s Andersenom*, podporujúce čítanie detí, bolo v tomto ročníku obohatené o účasť detí z Limanowej. Program pozostával z besied, tvorivých dielní, čítania rozprávok a vzájomného spoznávania sa detí.

Aktivita *Literárna fontána* integrovala obidve knižnice, tvorcov z literárneho klubu Fontána a literátov z Limanowej. Výsledkom spoločnej práce bol slovensko-poľský zborník *Tam, kde obor spí*. Kniha bola prezentovaná na spoločnej autorskej čítačke v Limanowej i v Dolnom Kubíne, kde bola verejnosti predstavená v rámci celoslovenského podujatia Hviezdoslavov Kubín. Úlohu krstného otca prijal známy slovenský moderátor Dado Nagy. V tejto súvislosti nás teší, že klub Fontána sa stal inšpiráciou pre poľských kolegov, ktorí si následne tiež založili literárny klub.

Súťaže školských časopisov sa každoročne zúčastňujú základné školy z Oravy. V roku 2007 bola rozšírená o kolekciu školských časopisov z Poľska. Výstupom tohto ročníka bola výstava časopisov a katalóg, ktorého vydanie podporila Slovenská asociácia knižníc.

Okrem podujatí pre verejnosť sa uskutočnili aj odborné podujatia pre knihovníkov. Prvým bola *exkurzia* do knižníc v Limanowej, Wieliczke a Krakowe za účasti zástupcov knižníc Žilinského kraja. Nasledoval workshop

Dokument a krajina, venovaný aktuálnym trendom v problematike regionálnej literatúry. Vďaka spolupráci s Turčianskou knižnicou, sme ho mohli uskutočniť v Martine. Poľským účastníkom, ale aj knihovníkom zo Slovenska sme pobyt obohatili o návštevu Slovenskej národnej knižnice a Slovenského národného múzea.

Prácu s deťmi čitateľmi riešil seminár v Krajskej knižnici v Žiline. Aj ten sa nám podarilo uskutočniť vďaka ústretovým kolegom. Hlavnou témou boli interiéry detských oddelení verejných knižníc z pohľadu odborníka, akademického maliara Jána Kudličku. Druhá časť seminára prebehla v Oravskej knižnici, kde sa poľskí hostia oboznámili s priebehom regionálnej literárno-vedomostnej súťaže Knižný Vševedko.

Projekt uzavrel seminár zameraný na komunitný život v mestách Dolný Kubín a Limanowa a o účasti knižnice na tomto živote. Vystúpili tu zástupcovia dvadsiatich občianskych združení s prezentáciou svojej činnosti.

Za úspešný projekt získala Oravská knižnica ocenenie SAKAČIK, ktoré udeľuje Slovenská asociácia knižníc za aktívny a tvorivý čin knižníc. K oceneniu patrila finančná odmena v hodnote 20 000.- Sk na nákup knižničného fondu.

V rokoch 2010-2011 sa realizoval **projekt Kniha je most k vzájomnému spoznávaniu**. Jeho obsahovú náplň tvorili rôznorodé aktivity. Úvod patrilo slovenským i poľským deťmi čitateľom a vydaniu dvojazyčnej knihy *Rozprávkové šarkany*. Jej autorkou je renomovaná spisovateľka Blažena Mikšíková, ktorá žije v Dolnom Kubíne. Ilustrácie vytvorila tiež Dolnokubínčanka, výtvarníčka Edita Kubičková. Vydanie knihy sprevádzali *autorské besedy* a prezentácie v Dolnom Kubíne, Limanovej, Mestskej knižnici v Ružomberku, nadväzujúce *tvorivé výtvarné dielne* pre deti, súťaž a napokon *výstavy* na Slovensku a v Poľsku.

Na *exkurzii* spoznávali knihovníci zo Slovenska Nowosadecký región. Navštívili expozície významných poľských osobností v Limanowej, Zakopanom a okolí.

Pre priaznivcov poľského umenia a kultúry, a tiež občanov poľskej národnosti, ktorí nechcú stratiť kontakt s rodným jazykom, bol v Oravskej knižnici založený *Poľský klub*. Finančná podpora z eurofondov pomohla knižnici skvalitniť materiálno-technické vybavenie klubu a obohatiť fond existujúcej Poľskej knižnice o nové knihy a audiovizuálne dokumenty v poľštine.

Vydanie slovenského prekladu knihy esejí *Anjelský čas* Jerzyho Bogacza a jej *prezentácia* ukončili rok 2010. Jerzy Bogacz sa zúčastnil besedy s čitateľmi v knižnici a Zariadení pre seniorov v Dolnom Kubíne.

Medzinárodná konferencia Desiatročie 2001-2010 – vstup do nového milénia, zameraná na prezentáciu výsledkov slovensko-poľskej spolupráce verejných knižníc v Žilinskom kraji, ukončila celý projekt. Jej sprievodnou aktivitou bolo vydanie *dvojazyčnej publikácie o knižniciach v Dolnom Kubíne a Limanowej* a propagačné materiály. Na úvod konferencie riaditeľ Oravskej knižnice, prom. historik Peter Huba, objasnil historické súvislosti slovensko-poľských vzťahov. So svojimi príspevkami následne vystúpili hostia z Poľska, Mgr. Jolanta Szyler, vedúca Oddelenia propagácie, európskej integrácie, kultúry a turistiky MsÚ Limanowa s príspevkom Spolupráca miest Limanowa a Dolný Kubín a Mgr. Halina Matras, riaditeľka Mestskej knižnice v Limanowej s prezentáciou Spoločné aktivity knižníc v Limanowej a Dolnom Kubíne. Z poľštiny tlmočila Ing. Katarzyna Bielik. Mgr. Peter Kubica, riaditeľ Odboru kultúry a komunikácie ŽSK sa vo svojom vystúpení zameril na cezhraničnú spoluprácu v oblasti kultúry a cestovného ruchu. Príspevok Mgr. Kataríny Šušoliakovej, riaditeľky Krajskej knižnice v Žiline, prítomných oboznámil s cezhraničnou spoluprácou verejných knižníc Žilinského samosprávneho kraja a ich poľských partnerov. Záverečný príspevok Bc. Miriam Kazimírovej, koordinátorky služieb a kultúrno-výchovnej činnosti Oravskej knižnice, rekapituloval projekty slovensko-poľskej spolupráce, na ktoré získala Oravská knižnica finančnú podporu z fondov Európskej únie.

Vydaním knihy sme projekt začali a vydaním knihy sa aj skončil. Veríme, že kniha môže byť mostom k vzájomnému spoznávaniu sa kultúr a národov. A ak sa kniha vydarí, motivuje k čítaniu, tak dôležitému pre každú knižnicu.

Nakoniec dovoľte vysloviť veľké ĎAKUJEME všetkým našim partnerom, knižniciam, školám, kultúrnym inštitúciám, občianskym združeniam a klubom. Bez nich by sme to všetko nedokázali. Rovnako si vážime aj priazeň čitateľov, návštevníkov a účastníkov podujatí, lebo bez nich by naša práca a úsilie boli zbytočné.

Miriam Kazimírová

koordinátorka služieb a kultúrno-výchovnej činnosti, Oravská knižnica Antona Habovštiaka

Darujme si kúsok historických tradícií V čítaní je poznanie

Na medzinárodnej konferencii odznali príspevky zástupcov oboch knižníc

V rámci projektu Darujme si kúsok historických tradícií, spolufinancovaného Európskou úniou, Európskym fondom regionálneho rozvoja v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Slovenská-Česká republika 2007-2013, z prostriedkov Fondu mikroprojektov spravovaného Trenčianskym samosprávnym krajom, bolo v Oravskej knižnici zrealizovaných niekoľko podujatí. Partnerom v tomto projekte bola Regionální knihovna Karviná.

Vstupnou bránou bola výstava **Spoznávajme sa**, ktorá prezentovala kultúrno-historické pamiatky a zaujímavosti oboch krajov. Neskôr to boli **čitateľské a výtvarné dielne**.

Zorganizovaný bol aj **poznávací pobyt pre slovenské a české deti**, ktorý slúžil na nadviazanie vzťahov.

Z načítaných povestí bola vydaná **zvuková kniha**.

Projekt pokračoval **poznávacou exkurziou knihovníkov do Dolného Kubína, medzinárodnou výtvarnou súťažou, tematickým podujatím o súčasnej českej literatúre, poznávacou exkurziou do Karvinej**.

V rámci projektu bola vytvorená aj **webová stránka**, vydala sa kniha **Čas priateľstva**.

Bodkou za celým projektom bola **medzinárodná konferencia s názvom V čítaní je poznanie**.

Konala sa 27. 4. 2011 v aule Obchodnej akadémie v Dolnom Kubíne.

Prioritnou témou konferencie, ktorú slovenskí a českí prednášatelia prezentovali, bola podpora záujmu detí a mládeže o čítanie.

Účastníci konferencie-knihovníci a učitelia Žilinského kraja a zástupcovia mesta Karviná získali cenné informácie v oblasti zvyšovania čitateľskej gramotnosti.

Program otvoril s príspevkom **Slovensko-české vzťahy vo svetle storočí** riaditeľ Oravskej knižnice Peter Huba.

Na rozvoj čitateľskej gramotnosti prostredníctvom literárnej hry slúžila prednáška Mgr. Miroslavy Biznárovej, riaditeľky Osmijanka – **Čítajme s Osmijankom - pridaj sa aj ty!**

Tvorivé písanie ako jedna z možností rozvoja gramotnosti – túto tému otvoril Dr. Ján Pochanič, PhDr. z Pedagogickej fakulty Prešovskej univerzity. Vtipnou a pútavou formou priblížil prácu s deťmi a ich vzťah ku knihe.

PhDr. Halina Molinová, riaditeľka Regionálnej knižnice Karviná, predstavila novú knižnicu ako **modernú, progresívnu a perspektívnu**.

Ako ide rok v knižnici – týmto príspevkom kolegyně z partnerskej knižnice Karvinej priblížili prácu s deťmi.

Na záver vystúpila pracovníčka Oravskej knižnice Antona Habovštiaka Alena Javorková s prezentáciou aktivít na podporu čítania detí, realizovaných v knižnici.

Konferencia bola prínosom nielen pre knihovníkov, ale aj pre učiteľov Žilinského a Moravskoslezského kraja.

Iveta Salvová, projektový manažér projektu

Pohľad na časť účastníkov konferencie

Z každého rožka troška...

Nielen v našej, ale vo všetkých detských knižniciach je pre deckárky vždy veľkou výzvou motivovať deti a mládež na návštevu knižnice, na čítanie a na rozvoj ich čitateľských a informačných zručností. Výborná vzájomná spolupráca s dolnokubínskymi školami a školami v regióne Orava (Zázrivá, Žaškov, Krivá, Babín, Oravský Podzámok...) prináša už každoročne k obojstrannú spokojnosť úspech.

O tematické podujatia majú záujem aj školské kluby ZŠ, podujatia detského oddelenia sú zamerané hlavne na ich potreby. Je to však náročné na priestor a na čas knihovníka, tieto podujatia sa konajú vo väčšine prípadov v popoludňajších hodinách, kedy je návštevnosť oddelenia veľká. Medzi najobľúbenejšie aktivity patria tvorivé dielne (maľba na sklo, práca so slaným cestom, tvorenie cukríkových kyticiek, zdobenie použitej keramiky servítkovou technikou). Aj tieto podujatia napomáhajú získavať nových čitateľov a zvyšuje sa celková návštevnosť oddelenia.

A tak slovami čarovného zaklínadla z osmijankovej súťaže: **Čítajte si kamaráti, nech vám kniha nudu kráti, veď strávený s knihou čas, vráti sa vám stokrát zas!** poďme spolu odkryť, čo sa deje na detskom oddelení skoro celý rok.

V priestoroch OK AH, v školách regiónu knihulky z detského oddelenia zrealizovali v roku 2010 296 tematických podujatí pre deti MŠ, ZŠ, mládež na rôzne témy: zážitkové čítanie (Obrázky z prírody, Knižný rytier Hradnej krajiny), čitateľské a výtvarné dielne so spisovateľmi a ilustrátormi (G. Futovou, R. Bratom, P. Gajdošikom, T. Revajovou, M. Kellenbergerom), súťaž o pôvodnú poviedku pre deti - spolupráca s Vydavateľstvom Perfekt Bratislava, výtvarné celoslovenské súťaže - Moja naj kniha pastelkami – spolupráca s STV Bratislava, Najobľúbenejšie zvieratko a Najkrajší náhrdelník – spolupráca s Vydavateľstvom Fragment, literárno-vedomostné súťaže (Knižný vševedko, Kráľ čitateľov), čitateľské súťaže (Čítame s Osmijankom – Pridáš sa aj ty?), celoslovenské čitateľské ankety (Detská kniha roka), hodiny regionálnej literatúry (Regionálne povesti), výtvarné apod.

Kto číta, nikdy nie je sám a tak my Čítame s Osmijankom - Pridáš sa aj ty?

Už v úvode spomínané čarovné zaklínadlo sprevádzalo osmijankových čitateľov v Oravskej knižnici aj v roku 2010. Knihulka Ala zapojila po druhýkrát detské oddelenie do nezvyčajnej celoslovenskej čitateľskej súťaže. V tejto súťaži skamarátila 82 detí štvrtých ročníkov ZŠ Janka Matúšku v Dolnom Kubíne a ich učiteľky s Osmijankom. Vzájomné putovanie svetom rozprávok, hádaniek, príbehov, ľudovej slovesnosti, kuchárskeho umenia, poštových známok poriadne vycibrilo ich zručnosť, prevetralo literárne vedomosti, súťažiaci deti mohli prejavíť svoju fantáziu vo výtvarných dielňach, v čitateľských dielňach čítali príbehy tety Lindgrenovej, bratov Čapkovcov, uja Heviera, tvorili svoje poštové známky,

originálnu tortu receptov, robili dobré skutky, na hodine tvorivého písania písali nedokončený príbeh na päť slov uja Feldeka, prostredníctvom putovnej výstavy Slovensko bratří Čapků pod patronátom ŽSK, Spoločnosti Bratří Čapků z Prahy, Pamätníka Národního písemnictví v Prahe, Českému centru v Bratislave a Pamätníku Karla Čapka v Starej Huti u Dobříše spoznali život a dielo bratov Čapkovcov. Okrem slovných riešení súťažných otázok mohli deti poslať aj svoje originálne nápady k súťažným témam, výtvarné práce, fotografie, denničky, aj svoju vlastnú tvorbu – básničky, rozprávky, krátke príbehy. Osmijanko a odborná porota každoročne odmieňa 24 kolektívov a hlavnou cenou býva celodenný zájazd. Dvanásť osmijankov za odvahu a vytrvalosť v súťaži strašilo v knižnici počas nočného čítania.

Osemotázková súťaž spestrila deťom školský život od novembra 2009 do apríla 2010. Cieľom čitateľskej súťaže je upriamiť pozornosť detí na čítanie ako na obľúbený spôsob trávenia voľného času a na jeho na propagáciu.

Kto číta, nocoval aj v knižnici počas Noci s Andersenom

V dňoch 26. 3 – 27. 3. 2010 sa na detskom oddelení už po šiestykrát uskutočnilo v rámci aktivít Týždňa

slovenských knižníc netradičné, medzinárodné a na zážitky bohaté podujatie na podporu čítania pod názvom Noc v knižnici – Noc s Andersenom. Patronát nad podujatím mal Klub detských knihooven SKIP a Sdružení březan – mesiac internetu, na Slovensku to bol Slovenský rozhlas a Spolok slovenských knihovníkov v spolupráci s vydavateľstvom SLOVART, ktoré na podujatie venovalo 2 knihy tety Lindgrenove. 33 spáčov vo veku do 12 rokov riešilo čarodejnícky kvíz, riešili literárne otázky v Knižnom vševedkovi, tanečnú a hlasovú zručnosť v pásme ľudových pesničiek a tančekov si vyskúšali pri vystúpení detského folklórneho súboru KOLOVRÁTKOV zo ZŠ P. Škrabáka, súťažili o nočného kráľa hádaniek. Svoju šikovnosť a fantáziu mohli prejavovať pri zdobení kraslice patchworkovou technikou tety Slávky z Kreatívneho sveta zo Zvolena, tí menej odvážni maľovali sadrové odliatky symbolov

Veľkej noci, večer spestrili ukážky ľudových umelcov – rezbára uja Jara, tety Anky, ktorá pre nich vyrobila voňavé syrové korbáčiky. Ako sa dá aj z novín niečo super urobiť a to košíky, tak to im predviedla teta Vierka, čítali rôzne strašidelné príbehy, so svojou literárnou tvorbou ich zoznámil náš regionálny autor – Peter Huba, svetielka lampášov sprevádzali ich smiech nočným mestom pri sadení symbolu noci – stromčeka andersenovníka. Prekvapenie počas noci im pripravila aj Truhlica Pavla Dobšinského, v hľadaní jeho portrétu na neznámom mieste v jeho knihách, ich neraz riadne potrápilo. Malí spáči za svoju odvahu získali diplom podujatia, veľa priateľov a nových zážitkov. Nočné spanie medzi regálmi kníh má pre deti magické čaro.

Ako 91 pátračov s tetou Alou v knižnici pátralo aj po...

Kto by nevedel, 16. marca má sviatok nielen Elenka, ale aj pán spisovateľ Pavol Dobšinský, on sa vtedy narodil a tak bol tento deň na jeho počesť vyhlásený **Dňom ľudovej rozprávky**. Múdre tety zo SAK, Knižnice

POH v Prešove, ale aj tety v detských knižniciach vymysleli pre najšikovnejších pátračov truhlicu plnú slovenských rozprávok známych i menej známych. Detské oddelenie sa v tento deň hemžilo 91 pátračmi, pre ktorých sa samolepky ukryli do 10 kníh pána spisovateľa na rôzne miesta. Najviac starostí im spôsobovala samolepka ukrytá v ilustrácii.

Precvičili si aj svoj pravopis pri vpisovaní svojho úspešného hľadania do súťažných hárkov, ktoré teta Ala zaslala do Prešova na slávnostné vyhodnotenie počas Týždňa slovenských knižníc, šťastie sa sice neunavilo a naši pátrači nevyhrali jeho 3 knihy, ale prebudila sa v nich súťaživosť, hravosť, naučili sa vzájomne si pomáhať.

Kto pracuje s deťmi, vie, že aj na počudovanie, nám dospelákom, chcú deti aj pomáhať a dokonca v knižnici. Povolanie knihovníka má pre čitateľa svoje neopísané čaro, magnetizuje ich a tak im knihulky na detskom oddelení počas 1. júna sviatku – MDD pripravili malú pomstu – Mladého knihovníka.

Počas tohto dňa si mohli detskí návštevníci povolať knihovníka odtajniť – požičiavali knihy, poskytovali informácie svojim kamarátom, ukladali knihy do regálov, jednoducho si všetko spoza výpožičného pultu vyskúšali. A dojmy? Na obidvoch stranách pultu vznikali zaujímavé, vtipné situácie a konečné poznanie detí? Knihuľka nenesie len kapce, okuliare, teplý čaj v hrnčeku, na tvári nemá len teplý úsmev, ale sa môže aj mračiť, mať zdvihnutý ukazovák, ale hlavne musí mať vo svojej hlave makovičke veľa, veľa vedomostí.

Vraj veľké deti málo čítajú, na našom detskom oddelení sú aj výnimky, aj tí veľkí radi chodia do knižnice a kto neverí, nech len na ich nočné čítanie príde k nám, drak, elf, černokňažník, monimoj a hlavne čierny jednorožec od roku 2007 trávi aj noc s knihulkami v knižnici.

Klub fantastiky Unicornus - Noc čierneho jednorožca

Pri detskom oddelení OK AH funguje od roku 2007 nezvyčajný klub pre mládež pod názvom Klub fantastiky Unicornus. Do tohto klubu chodí priemerne 11 členov vo veku od 14-20 rokov, na svojich stretnutiach si členovia vymieňajú svoje postrehy a zážitky z prečítaných kníh, zapájajú sa do rôznych aktivít detského oddelenia: v spolupráci s Vydavateľstvom Perfekt v 6. ročníku literárnej súťaže o pôvodnú poviedku pre deti hodnotili 15 poviedok súčasných a začínajúcich autorov, každý z nich udelil tu svoju Cenu dieťaťa 2010.

Počas druhého augustového týždňa sa v priestoroch detského oddelenia po štvrtýkrát uskutočnilo pre klubákov nočné čítanie. Podujatia sa zúčastnilo 15 chlapcov a dievčat od 14-20 rokov, medzi členov zavítali aj ich kamaráti z Banskej Bystrice a zo Žiliny a potomkovia starých oravských rodov Meškovcov a Klinovských, klubáci si pripravili bohatý program – RPG hru na hrdinov, umelecko-literárny workshop, hru Fango, pásmo venované histórii heraldiky, filmové okienko, varili čarodejnú kapustnicu.

Celoslovenská kampaň na propagáciu čítania a knižníc – DO KNIŽNICE

Detské oddelenie OK AH sa v mesiacoch júl – september 2010 zapojilo do uvedenej kampane, ktorá bola určená deťom a mladým od 6 – 25 rokov. Kampaň podporili SNK, Knižnica POH v Prešove, MK SR, Infolib, iBbY, SSK a SAK. Cieľom kampane bolo upriamiť pozornosť verejnosti, najmä detí a mládeže, na čítanie ako na stále obľúbený spôsob trávenia voľného času a tiež na knižnice ako na kultúrno – informačno - komunitné centrá radom tvorivých súťaží zameraných na rôzne spôsoby propagácie čítania a knižníc. Deti a mladí ľudia do 25 rokov sa podľa vekových kategórií zapojili do súťaží zameraných na návrh plagátov, komiksov, bilbordov, animovaných spotov, hudobných textov a sloganov podporujúcich čítanie a knižnice. Najmenší záujemcovia sa mohli zapojiť do súťaže Slovenská čitateľská rodina, ktorej cieľom bolo objavovať v domácich knižniciach knihy od slovenských autorov. Z najlepších výtvarných a grafických návrhov sa zrealizovala putovná výstava, ktorá bude sprístupnená všetkým knižniciam. Naše oddelenie sa zapojilo do tvorby komiksov a do súťaže Slovenská čitateľská rodina. Šťastie prišlo aj našim čitateľom a získali odmeny v tvorbe komiksov.

Naši čitatelia sa ani ankety neboja a zapojili sa do celoslovenskej čitateľskej ankety **DETSKÁ KNIHA ROKA – ZLATÁ RYBKÁ** Pod patronátom SNK, Slovenská sekcia IBBY, OZ Fanfáry a OZ KnihoBrána aj v priestoroch detského oddelenia OK AH bola vyhlásená celoslovenská **čitateľská anketa Detská kniha roka – Zlatá Rybka a knihovnícka anketa Detský spisovateľ roka.** Anketu tradične podporujú vydavateľstvá

Mladé letá, Perfekt, Fragment. Detskí návštevníci hlasovali od novembra 2010 do februára 2011, anketové lístky sa následne zaslali do Knižnice P. O. Hviezdoslava v Prešove na vyhodnotenie. Anketa je zameraná na pôvodných slovenských autorov, cieľom ankety nie je hodnotiť knižnú produkciu, ale podporiť aktívny záujem o pôvodnú slovenskú tvorbu pre deti a mládež. **Slávnostné vyhodnotenie ankety býva počas festivalu Prešov číta rád**, nezvyčajnou odmenou za zapojenie sa do súťaže býva losovanie anketových lístkov s cieľom získania odmeny – balíka kníh pre zapojeného čitateľa a knižnicu, v ktorej čitateľ vyplnil anketový lístok. Do hlasovania knihovníckej ankety sa môžu zapojiť všetci knihovníci na webovej stránke Infolibu.

Októbrovým dopoludním sa priestory čítarne a detského oddelenia ozývali smiechom a radostnými výkrikmi úspešných riešiteľov – triednych víťazov regionálneho kola vedomostnej súťaže pre deti 5. ročníkov ZŠ mesta Dolný Kubín pod názvom **Knižný Vševedko 2010**. Podujatie bolo podporené z finančných prostriedkov MK SR prostredníctvom projektu Do rozprávky tadiaľto. Slávnostnému vyhláseniu víťazov regionálneho kola o 10.30 predchádzalo 14 triednych kôl o Knižného Vševedka na ZŠ Dolného Kubína. 284 zapojených detí sa „potilo“ pri riešení písomného testu z oblasti slovenskej a svetovej literatúry, z tvorby významných regionálnych autorov. Celkovým víťazom sa stala Deniska Salvová zo ZŠ Janka Matúšku. Súčasťou slávnostného vyhodnotenia bola autorská beseda s netradičným hudobníkom alternatívnych skupín Karpatské chrbáty a Vrbovskí víťazi a zároveň so spisovateľom Branislavom Jobusom, Muflón Ancijáš a jeho spanilá jazda oživila aj priestory školskej knižnice ZŠ MK.

Moja naj kniha – MOJA NAJ KNIHA PASTELKAMI

Alena Javorková v spolupráci so ZŠ a ZUŠ mesta Dolný Kubín a v spolupráci s Krajskou knižnicou v Žiline (metodické pokyny, plagáty), zapojila detské oddelenie OK AH do originálnej celoslovenskej výtvarnej súťaže pod názvom Moja naj kniha pastelkami. Oravská knižnica zaslala do súťaže 251 súťažných prác.

Moja naj kniha a sprievodné podujatie pre deti – Moja naj kniha pastelkami bola kultúrno-vzdelávací projekt STV, ktorý prispel k zvýšeniu záujmu o literatúru zo strany detí, mládeže a dospelých, vyvrcholil vyhlásením najobľúbenejšej a najčítanejšej knihy. Sprievodné podujatie - výtvarná súťaž sa konala pod patronátom zdravotných klaunov – ČERVENÝ NOS CLOWNDOCTORS, deti svojím obrázkom najobľúbenejšej rozprávkovej postavičky podporili nákup pre detských pacientov na onkológii. Verejná dražba sa uskutočnila 15. 9. 2010 v Košiciach, kde známi umelci, moderátori, herci dražili detské ilustrácie, dve dolnokubínske dielka získali tiež pozornosť dražiteľov. Fantázia detí bola neskutočná, práce hýrili nápadmi a farbami.

V spolupráci s Vydavateľstvom Perfekt Bratislava deckárka Ala už po niekoľko rokov zapája detských čitateľov nad 10 rokov, Klub fantasy Unicornus a Gymnázium P. O. Hviezdoslava do nezvyčajnej aktivity celoslovenského charakteru pod názvom **Literárna súťaž o pôvodnú poviedku pre deti**. V tejto aktivite 5 vybranných kolektívov detí a mládeže z celého Slovenska hodnotí 15 zadaných poviedok od súčasných slovenských autorov, známych i menej známych, novinárov a študentov. Zapojené deti a mládež udeľujú hlavnú cenu – Cenu dieťaťa. Každú poviedku po prečítaní obodujú a určia tú svoju na prvom mieste, k prečítaným poviedkam píše svoje krátke recenzie, ktoré bývajú uverejnené v zborníku, ktorý po ukončení súťaže knižne vychádza, jeho názov býva podľa víťaznej poviedky. Hodnotené práce bývajú rôznych žánrov, v súčasnej dobe zaklínačov drakov, minimojov, elfov svoje miesto nachádzajú s počudovaním aj príbehy zo života detí, príbehy humorné, aj na zamyslenie.

Na detskom oddelení sa neustále niečo deje, nedajú sa spomenúť všetky podujatia, ani jedno z nich sa nekoná bezúčelovo, každé v sebe ukrýva to najhlavnejšie – aby si deti našli cestu do knižnice, aby sa kniha stala ich najvernejším kamarátom, ktorý ich nikdy nezradí a aby sa to malé osmijankove čarovné zaklínadlo už neviem, z ktorého ročníka naplnilo do bodky – Čítajte si kamaráti, nech vám kniha nudu kráti, veď strávený s knihou čas, vráti sa vám stokrát zas!

Alena Javorková, pracovníčka detského oddelenia OK AH

Kniha Oravy 2010

V piatok 29. apríla 2011 sa v Oravskej knižnici Antona Habovštiaka v Dolnom Kubíne uskutočnilo vyhlásenie výsledkov 3. ročníka súťaže Kniha Oravy. Súťaž o najzaujímavejšiu regionálnu publikáciu vydanú v uplynulom roku vyhlásila Oravská knižnica Antona Habovštiaka, ktorej zriaďovateľom je Žilinský samosprávny kraj, v spolupráci s mediálnymi partnermi MY Oravské noviny a TV DK – Infoštúdio mesta Dolný Kubín.

Do súťaže mohli byť nominované knihy, ktoré vyšli v roku 2010 a sú s regiónom Orava späté tematicky alebo osobou autora v textovej či obrazovej časti. Knihy mohli nominovať autori, vydavатели, kníhkupci alebo čitateľská verejnosť. V čase od 1. marca do 20. apríla boli všetky nominované publikácie vystavené v čitárni knižnice a prebiehalo hlasovanie. O ich umiestnení rozhodli čitatelia prostredníctvom anketových lístkov na jednotlivých oddeleniach, prípadne elektronickým hlasovaním.

Cieľom tejto súťaže je propagácia regionálnej literatúry medzi širokou verejnosťou a ponúknuť priestor autorom a vydavateľom na bezplatnú prezentáciu svojich diel. Súťaž nemá ambíciu odborného hodnotenia predkladaných kníh, ide v nej o poskytnutie možnosti vyjadrenia čitateľskej priazne jednotlivým publikáciám.

Do 3. ročníka súťaže bolo nominovaných 28 kníh v dvoch kategóriách a odovzdaných bolo 902 platných hlasov čitateľov. Všetky súťažné knihy aktuálneho ročníka sú pre čitateľov k dispozícii na regionálnom oddelení.

Na slávnostnom vyhodnotení súťaže boli z hlasujúcich vyžrebovaní traja výhercovia, ktorí získali vecné ceny.

Z víťazných publikácií súťaží v jednotlivých regiónoch Žilinského samosprávneho kraja bude zostavená výstava, ktorá sa postupne predstaví vo všetkých regionálnych knižniciach Žilinského samosprávneho kraja.

Vyhodnotenie 3. ročníka – Kniha Oravy 2010

1. KATEGÓRIA - BELETRIA

Počet nominovaných publikácií: 10

Poradie:

1. Eva KURJAKOVÁ – Povesti spod Pilska
2. Peter HUBA – Povesti z Oravy II
3. Ján ŠTEPITA – Poviedky neskorého leta

2. KATEGÓRIA – ODBORNÁ LITERATÚRA

Počet nominovaných publikácií: 18

Poradie:

1. Eva KURJAKOVÁ – Viac ako sto
2. Jozef GOLVOŇ – Monografia obce Hladovka
3. Michal ČAJKA (zostavovateľ) – Dolná Lehota
– Bývalá obec a jej obyvatelia

Miriam Kazimírová

LITERÁRNE KLUBY SLOVENSKA SA STRETLI V DOLNOM KUBÍNE V ORAVSKEJ KNIŽNICI

Celoslovenské stretávanie sa predstaviteľov literárnych klubov sa natrvalo spojilo s mestom Dolný Kubín. Tu bolo založené minulého roku občianske združenie s názvom Združenie literárnych klubov Slovenska. Bolo to zavŕšenie postupného vývoja. Doteraz sa v Dolnom Kubíne uskutočnilo šesť stretnutí spojených s pravidelnými prezentáciami činnosti klubov.

V roku 2010 došlo k istej odlišnosti v porovnaní s predchádzajúcimi ročníkmi stretnutí klubistov. Dovtedy boli totiž zosynchronizované s celoslovenskou súťažnou prehliadkou recitátorov Hviezdoslavou Kubín. Táto prehliadka však bola prvýkrát preložená na začiatok leta. Nakoniec ani táto nová skutočnosť neubrala samotnému podujatiu na jeho slávnostnosti.

Stretnutie sa uskutočnilo v piatok a v sobotu 15. a 16. októbra 2010 v priestoroch Oravskej knižnice Antona Habovštiaka, ktorá bola opäť dobrou hostiteľkou. Prvá časť pod názvom Hviezdoslavov klubín prebehla v piatok večer. Účastníci podujatia položili kvety pri pamätníku básnika na námestí a zapálili sviečky. Potom pokračovalo v knižnici prezentovanie činnosti jednotlivých klubov za obdobie posledného roka. Neopakovateľnú atmosféru majú pri tom autorské čítania prítomných účastníkov.

V sobotu bolo valné zhromaždenie Združenia literárnych klubov Slovenska. Jeho predseda Ján Cíger zhodnotil činnosť organizácie od jej vzniku. Najskôr bolo treba dokončiť organizačné záležitosti, akými boli: založenie účtu v ČSOB, pridelenie IČO a DIČ, rozbehnutie práce správnej rady združenia. Združenie má 13 členských klubov, ktorí riadne zaplatili členský poplatok. Združenie už dostalo prvú ponuku na spoluprácu od spisovateľskej organizácie SC PEN, ktorá sa realizovala formou projektu Misia mladý PEN. Uskutočnilo sa stretnutie mladých autorov – debutantov so študentmi na sučianskom Bilingválnom anglicko-slovenskom gymnáziu. Akcia sa uskutočnila s autormi – klubistami: Garanom, Staríčekom, Kaľavským, Zvrškovcom v prítomnosti renomovaných autorov Petra Jaroša, Bystríka Šikulu a Júliusa Balca. Mestská knižnica v Bratislave už druhý rok realizovala projekt PRAMENE – predstavenie aktívnych literárnych klubov Slovenska s vlastným uceleným programom. V roku 2010 v ňom vystúpili klubisti zo spišského LK, trnavského LK a z LK Bardejov. V druhej časti hovorili o zámeroch združenia pre budúci rok.

V závere Ján Cíger zdôraznil, že činnosť združenia sa úspešne rozvíja vďaka priamej finančnej a organizačnej podpore Národného osvetového centra Bratislava a vďaka finančnej podpore z grantového systému Ministerstva kultúry SR.

Milan Gonda

Literárny klub FONTÁNA

Z TVORBY....

Iveta BABNIČOVÁ

Telo

(6. 12. 2010 Nitra – balkón)

Mám nutkanie
ako sa tak dívam z balkóna
do dychtivých konárov
podstát
zakliesniť svoje telo
aby explodovalo
aby sa náhle a dojemne chvelo
nech aj ono svojimi obnaženými ramenami
chvíľu žije
pred očami nemých studených postáv
veď potrebuje jasný nadhľad
nad cestami
nad snami
nad hlavou pootvorené sväté brány
nad miestami
čistými poznaním, že v nich je človek nepoznaný.

V lone zalomené
výbuchy slz, popola zmarených spojení
a smiechu.
A tá ľahkosť, čo ním preniká
nevynútená, mimochodom,
prítomná len tak pre chuť.

Telo je schránka
bez pošťára,
bez kohokoľvek,
kto by do nej nazrel,
popol si a tak ďalej.
Človek
neverný,
farizej,
pokrytec
a skeptik,

čo zlieta z výšky tabule rasy
do uvedomelosti sveta,
do jeho dlaní
príliš chápaný,
no nepochopený,
neustále sám
a vraj navždy milovaný.

(Ako) ópium

Ráno necháš vlas na vankúši
zo skrčeného sna odchádza tvoja stopa
v husľovom kľúči
stratil si svoj vlastný tón.

Už len sketovanie a nápevy
už len ucho pritisnuté na pohár
a v ňom ukazovák
prechľastaného valčíka.
Z úst tečú po prameni vlasov
výhybky včerajších zápasov.

Stlačíš kľučku do štyroch prázdnych stien
a z daždivého dňa je povodeň
slov a myšlienok a náhlych ideí
hoľá pravda o chybách
ktoré „ostrosledovaním“ všetci
videli.

Neskúsení

Počúva
bez dychu
mladý
skúsený
zvyknutý
odpykať
cudzie
hry
cudné
hriechy
za stenami
oválneho bytu
tulák
v jednej
sandále
nezniesiteľne
neviditeľne
už dávno
neprijateľne
hľadá/á
mladá
hladá
rada
už neskoro
puzdro z gitary
stratili to
už dávno
nezrútili
spontánne
bezprostredne
náhle
v sprche
svojej psyché
náročné
námesačné
oválne steny
svojej karavány.

Dominika VLČKOVÁ

TAJOMNO

Predstava,
obyčajná predstava . . .
tak démonické
pýtaš sa prečo ?
nechci to vedieť.
som tajomná ?
snáď Ti nebudem klamať...
o mne sa nikdy dosť nedozvieš
dosť nato aby si nasýtil svoju zvedavosť.

Rúško tajomstva
vždy som ním mala zahalené oči
bojíš sa klamstva?
nemaj strach!
zdesený budeš z iného . . .
Mátať ťa bude to málo,
čo o mne vieš.

V 7-mom nebi ...

Mám chuť sadnúť si
a len tak myslieť
veď je to úplne jednoduché
Chcem rátať hviezdy
vidieť Ťa pred očami
a možno si tam hore
medzi nimi
snáď
aj on len tak sedí
a myslí
veď je to tak jednoduché
aspoň na malú chvíľu
cítim . . . jeho ruku na svojom ramene
je to neskutočné
akoby som stála pri nejakej
zámene
alebo sedela na
odmene ...
je tak živý ... a predsa ...
v siedmom nebi!
tak skúsím fuknúť mu tie tri slová.

JA

Ideál . . . to nie je nič pre mňa
Nie som ideálna ani dokonalá
kamarátka, priateľka či dcéra.
Takú nájdeš . . . možno vo filme
možno na ulici
no a..... možno v pracovni
možno čaká na pošte

v krabici
vraj akcia ...cez internet
no a za tú cenu?
nekúp to . . .
varí, žehlí, upratuje, múdra je,
nepapučuje, veľa toho nenavraví
aspoň bude kľud.
Ale čo ak je to blud?
vraj aj vodovod opraví.
to je zvláštne.

a ja ?
variť viem tiež, čaj, kávu, aj praženicu
ožehlím hoci aj rukavicu.
s prachovkou lietam ako hurikán
to by ocenil ne jeden veľikán.

no a, že či papučujem ... to je predsa
samozrejmé, že ... hm popravde nedá sa
povedať

no, takto... :

Podľa mňa papučovanie, to nie je to
správne slovo.
Čo tak ústočkovanie? Len také občasné
ústočkovanie ... áno, hneď to lepšie znie :)

a veď načo by som bola dokonalá?
to by bola nuda...
ešte by bola zo mňa namyslená zrúda.
som aká som
ach veď to je kliše . . .
nech o tom aká som
niekto iný píše!

V škole

Katka, Zuzka, Lucka, Martin, Štefan i Milan sa stali veľkými kamarátmi. Spájalo ich tajomstvo. Pred nikým sa ani slovíčkom nepreriekli. Nikto by im aj tak neuveril. Sami si neraz mysleli, či sa im všetko len neprisnilo.

„Čo keby sme ešte,“ začal odvážny Martin.

„Také ako minule?“ opýtala sa Zuzka.

„Také,“ pritakal Martin.

Všetci vedeli, o čom je reč.

Strach už pominul a zvedavosť sa drala do ich myšlienok. A tá má veru veľkú silu, nedá sa ľahko odohnať.

Keď hovorili minule o dávných časoch, na školu veľmi nepomysleli. Musela byť aj vtedy podobná. Učitelia, čo žiakov trápia, koľko vládu.

A žiaci? Tiež by určite aj vtedy radi videli, keby sa škola aspoň na čas kdesi vyparila.

„Nepozrieme sa do školy?“ zauvažovala Lucka.

„Teba tiež len taká hlúposť napadne, do školy,“ znechutene sa zatváril Štefan.

„No a čo, nič sa nám nestane, keď budeme vedieť ako škola vtedy vyzerala a čo trápilo takých ako sme my. Možno bolo všetko ináč ako teraz,“ nedala sa Lucka.

Štefan stále krútil znechutene hlavou. Ostatní aspoň nad tým rozmýšľali.

Nakoniec im nedalo, predsa len sa rozhodli zísť do školy, tej dávnej. Vidieť na vlastné oči, ako to bolo.

„Dospeláci hovoria, že na neposlušných žiakov sa v minulosti používala aj trstenica,“ začal ešte z iného konca Milan.

„Barbarské, hrozné časy to museli byť! Bff,“ opäť odmietavo pokrútil hlavou Štefan.

„Jedna vec je o takých hrôzach počuť, iná vidieť ich na vlastné oči, možno si to zaslúžili,“ pridala sa Katka

„Vraj aj po holom zadku,“ zastenala Zuzka.

„Bff,“ opäť sa striasol Štefan.

„Tebe by sa to veru dakedy aj zišlo,“ nedalo Katke.

„A ty by si zas každého prevychovávala,“ odvrkol Štefan.

„Vidíte, treba vidieť na vlastné oči, lebo je isté, že nás dakedy dospeláci chcú len vystrašiť. Aj teraz je tomu určite tak, keď hovoria o trstenici,“ rezolútne Katka.

„Jasné, vymýšľajú si. Ako v mnohých iných veciach. A potom povedia, že to dobre mysleli, aby sme sa učili a poslúchali ich,“ uzatvoril rozhovor nahnevaný Štefan.

Teraz mu aj ostatní pritakali.

Nijakovsky si nevedeli predstaviť, že by pán učiteľ alebo pani učiteľka, prišla do triedy s

korbáčom a bili by ich po rukách a nebudaj po iných miestach na tele. No kdesi v kútiku svojej duše pripúšťali, že dávno mohlo byť na tom niečo pravdy, lebo určite aj v minulosti boli dospelí nevypočítateľní a mohli sa dopúšťať takých ohavných činov, ako je používanie trstenice.

„Už ste sa všetci poriadne vyrozprávali, teraz ideme konať,“ uzavrel rozhovor Martin.

„Ide sa hore,“ rezolútne zavelil.

Posadali si pod napoly zvalený hradný múr a Martin trochu trasľavým hlasom zvolal: „Nech sa stane.“

Ukázal sa tvor, čo si hovoril Duch dávnych čias, a zopakoval: „Nech sa stane.“

Škola bola v strede dediny. Obyčajný drevený domec ako ostatné. Cez deň sa zo strechy ospalo prevaľoval dym. Býval tam aj učiteľ, ktorý bol zároveň organistom v kostole.

Deti zvedavo nazerali poza domec, potom sa prešmykli pootvorenými dvercami dnu.

Skoro onemeli. Namiesto lesknúcej sa podlahy udupaná hlina, skoro ako pred školou, len trochu hladšia. Ani lavíc nebolo, len stolce, menšie i väčšie.

Jedny slúžili na sedenie, tie väčšie na písanie a zboku ohnisko, aké teraz ani na salaši nevidno.

Jesenný čas prinášal chladné dni i noci. V kozube slabunko horeli mokré triesky. Išlo z nich viac dymu ako tepla.

V triede bolo ticho. Len pán učiteľ, lepšie povedané rektor rozprával a občas sa niečo opýtal detí, čo sedeli v radoch od najmenších po tie väčšie.

„Fíha,“ prekvapene zašepkal Štefan. „Bosí sú, hoci je tu zima, že by sa aj rukavice zišli.“

„Rodičia sa o nich asi veľmi nestarajú,“ pridala sa Katka.

„Ani desiati im nedávajú, aha, len akési pripečené placky.“

„V knihe o našej obci sa píše, že chlieb kedysi piekli z nepreosiatej ovsenej múky, aby jej bolo čo najviac. Trčalo potom z neho všetko možné. Aj o hlade sa v tých časoch rozprávalo,“ zamyslene Lucia.

Ostatní neveriacky krútili hlavami. Ani predstaviť si také nevedeli, nie že by na vlastnej koži skúsili.

„Tašky nemajú?“ zhrozene Štefan. Dovtedy na všetko frflal, teraz sa v jeho tvári zjavil súcit.

„Veď ani písanky nemajú, ba ani knihy,“ šeptom Lucka.

Všetci sa zahľadeli na čudá, na ktoré žiaci škriepavo písali.

„Akési kamenné tabuľky, ale načo sú tie vtáčie perá?“ dumali. Zahľadeli sa na hlinený hrnček na učiteľovom stole.

„Husacie perá. Učiteľ nimi píše,“ pohotovo Zuzka.

„Píše?“ prekvapene ostatní.

„Toto že je škola? Alebo sme prišli len na krúžok kreslenia?“ mudroval opäť Štefan.

Podme mi len pekne preč.“

Boli by odišli hľadať riadnu školu, lebo táto sa im akosi nepozdávala, no zdržali sa, ba i započúvali.

V prvom rade žiaci čítali. Nedalo sa im veľmi rozumieť. Ktorési slová boli známe, no väčšina sa im zdala, akoby do cudziny zavítali.

„Boli sme lepší, keď sme prvú triedu navštevovali,“ vyjavil sebaisto Martin. Ostatní spokojne pritakali.

V druhom rade písali na kamenné tabuľky, čo im učiteľ nakázal.

Za nimi sa pripravovali žiaci na hodinu náboženstva. Tí mali po traja jednu knihu a spoločne nad ňou v tichosti dumali, slová piesne si mali zapamätať.

Boli ticho, len perami hýbali. No len do chvíle, kým sa dvaja vedľa seba nezačali strkať. Aj jeden, aj druhý chcel mať knihu bližšie pri sebe.

Keby zostalo pri strkaní, oni sa potichu škriepili, vyčítali si. Potom sa rukami do seba zakvačili.

„Tam vzadu prosím ticho, venujte sa čítaniu,“ prihovoricel sa prísny hlasom pán učiteľ.

Zdalo sa, že bude všetko ako má byť.

Po chvíľke opäť tí dvaja.

Hašterenie, strkanie, ba začali sa biť.

Učiteľ prestal rozprávať a prísne pozrel na zadný rad.

Zvada neskončila. Previnilcov museli susedia podrmať za rukávy a na pána učiteľa ukázať.

Prísna tvár a ruky siahajúce do zväzku prútov, tróniaceho na čestnom mieste v triede. Zdalo sa, že je to veľmi dôležitá vec, ktorú pán učiteľ používa počas vyučovania.

Katka, Zuzka i Lucka slabo zasyčali. Ruky si všetky tri priložili na ústa.

„Nie,“ prehovorila Zuzka.

„Musíme tomu zabrániť,“ nahnevane zašepkala Lucka.

Pán učiteľ zavelil:

„Ruku vystrieť dlaňou nahor.“ Prút zašumel vzduchom, triedou sa ozvalo plesnutie.

Chlapec v tenkých plátenných gatiach bolestivo zamával rukou, no ani nemukol. Všetko sa opakovalo desaťkrát.

Na rad prišiel aj jeho sused. Plesnutie a tvár skrivená od bolesti. Ozval sa plač, po lícach sa kotúľali slzy veľké ako hrachy. Plakal a sľuboval, že už bude dobrý.

Nepomohlo.

Ešte hodnú chvíľu bolo v triede ticho. Aj myšku by bolo počuť, keby sa rozhodla poprechádzať pomedzi žiakov.

Katka, Zuzka, Lucka, Martin, Štefan i Milan tiež ani nemukli.

Spamätávali sa z toho, čo videli.

„Kto donesie zajtra drevo na kúrenie?“ prerušil ticho pán učiteľ.

Nikto sa neprihlásil.

„Miško dnes neprišiel do školy, musel ísť kravy pást,“ prezradila Milka zo stredného radu.

„On má zajtra doniesť triesky,“ pridala sa aj suseda, strapatá Hanka.

„Čo to musel ísť robiť?“ nechápavo sa pýtala Lucka.

„Kravy pást,“ odpovedala jej Zuzka.

„Cez vyučovanie?“ nemohla stále pochopiť Lucka.

„Prilož zo dve triesky, dnes je tu ozaj akási zima,“ prikázal pán učiteľ Jožkovi v poslednom rade, najbližšie ku kozubu.

Drevo slabo zapráskalo, naokolo sa vyvalil štipľavý dym.

Vyučovanie pokračovalo ďalšou hodinou. Pán učiteľ sa venoval žiakom v strednom rade, ostatní robili, čo im nakázal. Nakoniec prišiel rad aj na tých, čo sedeli vzadu.

Cestou domov si žiaci opakovali, čo sa v ten deň naučili. Doma nebude na to čas. O dobytok sa bude treba starať i z poľa čo-to doniesť a okolo domu rodičom pomôcť.

Bosými nôžkami veselo preskakovali mláky na ceste.

Katka, Zuzka, Lucka, Martin, Štefan i Milan za nim ticho pozerali. Nič nepovedali. Každý si myslel svoje.

60 Oravská knižnica Antona Habovštiaka v Dolnom Kubíne

Významným medzníkom vo vývoji knižníc bol nesporne rok 1951, keď sa na základe Vyhlášky Ministerstva informácií a osvetu z roku 1950 začali vytvárať okresné ľudové knižnice. V tom čase boli položené aj základy dnešnej Oravskej knižnice.

Do roku 1954 bola knižnica umiestnená v budove Čaplovičovej knižnice. V súvislosti s prácami na Hviezdoslavovom múzeu bola presťahovaná do budovy MNV. Jej činnosť v tom čase stagnovala. Dôstojné umiestnenie našla Okresná ľudová knižnica v renovovaných priestoroch Osvetového domu kultúry. Správkyňou knižnice sa stala Brigita Smešná, pod vedením ktorej knižnica organizovala bohatú kultúrno-osvetovú prácu (prednášky, hudobné programy a iné podujatia). K 1. 1. 1956 mala knižnica 5 407 zväzkov kníh.

V roku 1956 sa v knižnici konalo viac prednášok, spomienkových večerov v spolupráci s Domom osvetu aj literárnych večerov (venovaných Hviezdoslavovi, Štúrovi, Puškinovi, Jégému a ďalším). Veľkou akciou bola návšteva zahraničných spisovateľov z 13 štátov. Delegáciu viedol Vladimír Mináč a Ctibor Štítnický.

V priebehu roka 1956 sa pri Okresnej ľudovej knižnici vytvoril literárny krúžok.

Knižnica okrem iných akcií organizovala Posiedky pri kozúbku. Boli to večery čítania rozprávok a príbehov ľudovými rozprávačmi. Každú nedeľu odpoľudnia sa čítali rozprávky. V knižnici sa konávali recitačné preteky organizované v rámci ľudovej umeleckej tvorivosti a tiež pri príležitosti Hviezdoslavovho Kubína. V roku 1957 knižnicu navštívila a deťom čítala rozprávky „teta“ Viera Bálintová.

Zmeny v územnom členení v roku 1960 boli aj predelom v činnosti dolnokubínskej knižnice. Jej nové postavenie si vyžiadalo zvýšenie počtu pracovníkov. Metodické usmerňovanie knižníc muselo vyústiť do zvyšovania ich odborného rastu.

V roku 1960 knižnica získala titul Vzorná ľudová knižnica.

Od roku 1967 knižnica začala vydávať *Knihovnícke aktuality Oravy*. Zaradila sa medzi prvé knižnice, ktoré začali vo svojom teritóriu vytvárať strediskový systém knižníc. Koncepcia, ktorá bola vypracovaná v roku 1965, sledovala predovšetkým zlepšenie organizačnej, riadiacej a metodickej práce, zjednodušenie práce dobrovoľných knihovníkov a centralizovaný nákup mal skvalitniť doplňovanie fondov. V rekordnom čase (do roku 1968) sa systém podarilo zaviesť, čím sa knižnica stala známou nielen na Slovensku, ale aj v Čechách a určité ohlasy prišli zo zahraničia.

Napriek týmto úspechom knižnica celé roky zápasila s nedostatkom finančných prostriedkov a tiež s priestorovými podmienkami. Podobná situácia bola aj v 70-tych rokoch, ekonomické pomery knižnice sa však zlepšili. Medzníkom v histórii tejto inštitúcie bol rok 1981, keď sa knižnica presťahovala do vlastných priestorov. Je v nich dodnes. Miestne knižnice boli aj v miestnych častiach Bziny, Kňažia a Vyšný Kubín.

Knižnica začala vydávať bibliografie Orava v tlači. V októbri roku 1986 nadviazala spoluprácu s Verejnou knižnicou mesta Limanová.

V roku 1996 bola Okresná knižnica v Dolnom Kubíne premenovaná na Oravskú knižnicu v Dolnom Kubíne. V 90-tych rokoch sa zaradila medzi prvé knižnice na Slovensku, ktoré začali vypožičiavať knihy prostredníctvom čiarového kódu.

Pre Oravskú knižnicu boli úspešné prvé roky nového tisícročia. Príležitosťami pre zviditeľnenie knižnice sa stali mesiace knihy. Od roku 2001 sa konali týždne slovenských knižníc. V rámci I. ročníka sprístupnila Oravská knižnica pre verejnosť internetovú stanicu a predstavila možnosti využitia právnického programového vybavenia Epris.

V roku 2001 si Oravská knižnica pripomenula významné jubileum – 50 rokov od svojho založenia.

V lete roku 1951 mala Oravská knižnica 1 365 knižných jednotiek, v roku 2001 87 tisíc knižných jednotiek a registrovala 6 346 čitateľov, z toho 4 781 dospelých a 1 583 detí. Celkove knižnica zaznamenala vyše 350 tisíc výpožičiek. Knižnica má vybudovanú počítačovú sieť a návštevníkom je k dispozícii aj internet.

Medzi obľúbené podujatia Oravskej knižnice pre verejnosť patria krsty nových kníh a posedenia s autormi.

Pri Oravskej knižnici pracuje literárny klub FONTÁNA, združujúci mladých autorov.

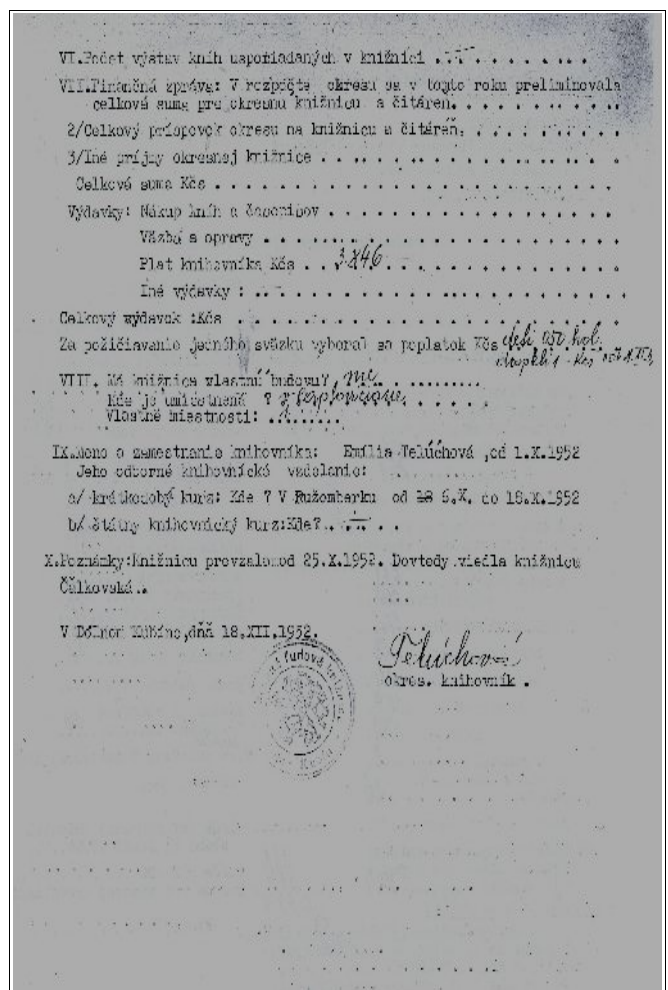
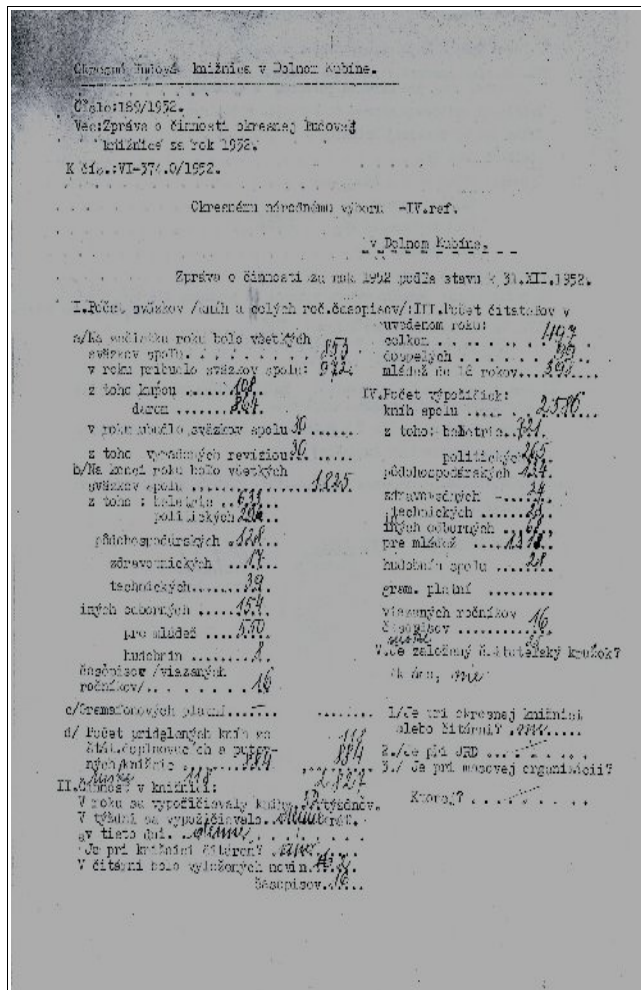
Od roku 2002 je Oravská knižnica pod správou Žilinského samosprávneho kraja. V tomto roku evidovala 6 225 čitateľov. Čitateľských návštev bolo okolo 80 000, teda 318 denne. Výrazne vzrástol záujem o medziknižničnú výpožičnú činnosť.

V roku 2004 patrila knižnica k organizátorom celoslovenského podujatia Dni detskej knihy, zameranej na zvýšenie záujmu detí o čítanie. Hlavní organizátori boli Bibiana – Medzinárodný dom umenia pre deti Bratislava, Slovenská sekcia Medzi-národnej únie pre detskú knihu (IBBY), Asociácia organizácií spisovateľov Slovenska, Spolok slovenských spisovateľov. Knižnicu podporil Mestský úrad v Dolnom Kubíne a kultúrne zariadenia v meste. V roku 2004, teda v roku úmrtia významného Oravca Antona Habovštiaka, bol vypracovaný návrh na pomenovanie knižnice po tomto spisovateľovi. 27. októbra poslanci zastupiteľstva Žilinského samosprávneho kraja schválili návrh na zmenu názvu Oravskej knižnice. Odvtedy nesie názov Oravská knižnica Antona Habovštiaka.

Priaznivé výsledky zaznamenávala Oravská knižnica aj v nasledujúcich rokoch.

Treba si priať, aby sa v dohľadnej dobe podarilo knižnicu zrekonštruovať a pristavať, čím by sa výraznejšie zlepšili podmienky pre používateľov knižnice i podmienky pre jej pracovníkov.

Peter Huba

Správa o činnosti Okresnej ľudovej knižnice v Dolnom Kubíne za rok 1952

Výpožičný poriadok.

1. Okresná ľudová knižnica v Dolnom Kubíne je prístupná každému obyvateľovi, ktorý sa púšťa na záujem, že bude dodržiavať výpožičný poriadok. Mladší do 14 rokov môžu si požičiavať knihy iba so svolením rodiča alebo ich zákonných zástupcov.

2. Knihy sa požičiavajú na štvrtinu roka, ktorú čitateľ môže po vyhlásení prísľuby a po zaplacení Kčs 10,- doplatiť a Kčs 5,- mladší do 14 rokov. Kto si chce požičiavať knihu, musí sa vopred vrátiť do knižnice, aby sa ubezpečil, že kniha je k dispozícii.

3. Knihy sa požičiavajú po pondelku - stredu - piatok od 15 hod. - 18 hod.

4. Na jednu legitímnu požičiavajú sa predovšetkým dva zväzky kníh, najmä z oblasti prírodných vied a slovníky a lexikóny so dňovými požičiavkami. Každá kniha musí byť vydatá do 14 dní na dva týždne. Každá kniha musí byť vrátená do 14 dní na dva týždne. Každá kniha musí byť vrátená do 14 dní na dva týždne.

5. Knihy sa požičiavajú na štvrtinu roka, ktorú čitateľ môže po vyhlásení prísľuby a po zaplacení Kčs 10,- doplatiť a Kčs 5,- mladší do 14 rokov.

6. Kto by knihu do 14 dní nevrátil, bude upozomený písomne. Ak zostane i táto upozomienka bez účinku, bude správa knižnice vymáhať vrátenie knihy alebo náhradu škody. Všetky výšky, ktoré vzniknú z uplatnenia a vrátenia knihy, povinný je čitateľ zaplatiť.

7. Čitateľ legitímne má právo si požičiavať knihy, ktoré boli na jeho legitímnu požičiavané bez jeho vedomia.

8. Výpožičateľ je povinný vrátiť knihu nepoškodenú. Ak ju poškodí, musí na to upozorniť knižnicu. Knihu vrátiť, alebo poškodenú náhradiť. Poškodenie môže byť spôsobené / i za väzby / za použitia požičiavateľa. Ak sa v prípade náhrady škody, ktorá sa pripadá na prípad vráti knižnicu.

9. Kto je dovolený, aby čitateľ požičiaval knihy z knižnice mimo svojej domovnosti.

10. Každým dňom bytu je povinný výpožičateľ včas odložiť v knižnici.

11. Za poškodenie obsahu knihy zaplatí čitateľ 1,- Kčs.

12. Kto úmyselne poškodzuje knihy, ktoré neodovzdá knižnicu, prípadne ich stratí, musí na to knižnicu upozorniť, stratiť právo knihy si požičiavať.

KNIHOVNÍK

METODICKÝ LIST PRE KNIHOVNÍKOV ĽUDOVÝCH KNIŽNÍC
Vydáva Okresná ľudová knižnica v Dolnom Kubíne.

Št. 2 September 1959.

Predná strana časopisu KNIHOVNÍK za 1. polrok 1959.

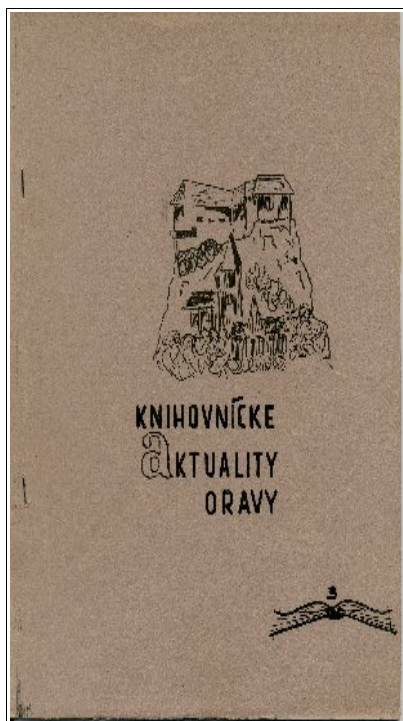
Pracovná podstatka ľudových knižníkov v našom okrese má rozdielne zväzky, ktoré sa v nich vlastne práca a ich úloha knižnic. Treba pamätáť, že je to práca priekopnícka, náročná a často neúspešná. Veľmi málo ešte niektoré čítajú, niektoré nie sú pripravené knižnicou, nie sú prostriedky na zabezpečenie najvyššieho zariadenia a nie sú vhodné ľudia, ktorí by sa chceli o knižnicu starať, čo viac, niektoré sú iba na úroveň, čo z toho náročnosťou.

Tým viac vyniká práca tých knižníkov, ktorí svojom osobným úsilím prekonali túto situáciu a získali a otvoria dôležitú prácu knižnice. Ich výsledky sú nepochybne najlepšie.

Z toho sa rok vo veľkej väčšine našich knižnic na slovenskej podstatke, na jej činnosť, čo dokazuje aj príloha štatistika. Poďakujeme všetkým knižnicám, ktoré prispeli štatistickými údajmi:

STAV KNIŽNÍKOV V OKRESE:

Č. knižnice	Národný ústav	Vlastný fond	Ústredná knižnica podľa stavu SVK a podľa "Právnického štátu"	1.5 knihy na obyv.	2 knihy na obyv.
1. Račová Lehota	341	656			
2. Bláňová					
3. Dolná Lehota	318				
4. Horná Lehota	399				
5. Dolná Lehota	547				
6. Lehotka	846				
7. Jasná	329				
8. Kúša	330				
9. Krasovce	3221				
10. Lehotka	550				
11. Vrátna	606				
12. Hradište	458				
13. Hradište	601				
14. Oravský Právník	310				
15. Oravský Právník					

Výpožičný poriadok Okresnej ľudovej knižnice v Dolnom Kubíne z roku 1952

Predná strana metodického listu pre knižníkov ľudových knižníc – KNIHOVNÍK, zo septembra 1959 (vydávala Okresná ľudová knižnica v Dolnom Kubíne)

Knižničné aktuality Oravy – vydávala v druhej polovici 60-tych rokov 20. storočia Okresná knižnica v Dolnom Kubíne